

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

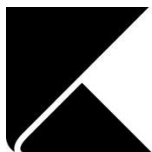
Kati Männynsalo

”Mistä niitä tukihenkilöitä oikein saa?”

OPASVIHKOSEN LAATIMINEN YLÄKOULUIKÄISTEN NUORTEN TUKI-
HENKILÖILLE

Opinnäytetyö
Toukokuu 2013

 Karelia AMMATTIKORKEAKOULU	OPINNÄYTETYÖ Toukokuu 2013 Sosiaalialan koulutusohjelma Tikkarinne 9 80200 JOENSUU p. (013) 260 6600 p. (013) 260 6906
Tekijä Männynsalo Kati	
Nimeke Opasvihkosen laatiminen yläkouluikäisten nuorten tukihenkilöille Toimeksiantaja: Ilomantsin perusturva/sosiaalitoimi	
Tiivistelmä <p>Tämä opinnäytetyö on tehty toimeksiantona Ilomantsin kunnan perusturvan lastensuojelun avohuollon palveluihin. Opinnäytetyön tarkoitus oli tuottaa opas yläkouluikäisten nuorten tukihenkilöiden avuksi Ilomantsiin. Toteutin opinnäytetyön toiminnallisena opinnäytetyönä.</p> <p>Toiminnallisen osuuden tuotoksena valmistui opasvihkonen, joka sisältää toimintaja harrastevinkkien lisäksi perustietoa tukihenkilötoiminnasta, sen tavoitteista ja sisällöstä. Vihkoseen kootut menetelmät ovat erilaisia nuorten harraste- ja vapaa-ajanvietto toimintaan sopivia aktiviteetteja. Toiminnallisten menetelmien ja tukihenkilötiedon lisäksi vihkoseen on koottu nuorten harrastetoimintaa ja vapaa-aikapalveluihin liittyviä yhteystietoja Ilomantsista. Lisäksi oppaaseen on koottu inter- ja kirjallisuuslähteitä tukihenkilötoiminnan ideoinnin avuksi.</p> <p>Opinnäytetyöprosessiin on osallistettu jo tukihenkilötoiminnassa mukana olevia henkilöitä, nuoria ja työelämän edustajia perusturvasta ja sivistystoimesta. Opasprosessiin on osallistunut myös nuoret, joille itse toimin prosessin aikana tukihenkilönä.</p> <p>Jatkossa opasta voisi muokata ja kohdentaa alakouluikäisten lasten tukihenkilöille. Nyt valmistuneen oppaan monet toiminnot sopivat toki myös pienemmille lapsille, mutta niiden sisältöä täytyisi muokata ikätasolle sopivammaksi.</p>	
Kieli suomi	Sivuja 68 Liitteet 8 Liitesivumäärä 11
Asiasanat tukihenkilötoiminta, lastensuojelu, toiminnalliset menetelmät, toiminnallinen opinnäytetyö	

 Karelia UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	<p> THESIS May 2013 Degree Programme in Social Services Tikkarinne 9 FIN 80200 JOENSUU FINLAND Tel. 358-13-260 6600 </p>
<p> Author Kati Männynsalo </p>	
<p> Title Where do You get Your Support Personnel? A Guide Book for Support Personnel of Early Teens in Secondary School Commissioned by Ilomantsi social service </p>	
<p> Abstract This thesis has been commissioned by Ilomantsi municipality for the non-institutional child welfare services. The purpose of the thesis was to produce a guide booklet for helping the support personnel of early teens in Ilomantsi. The study is a practice-based thesis, and the final product was a guide booklet for support personnel. The goal was to create a booklet that gives support personnel basic information about support person services and tips for planning the contents of the activities. The product of the functional part of the thesis was the booklet covering, in addition to activity and hobby tips, basic information about support person services, its goals, and contents. The methods collected in the booklet introduce different activities that are suitable for early teens' hobby and leisure time. In addition to the functional methods and support person information, the booklet contains contact information and locations connected to hobby and leisure possibilities for young people in Ilomantsi. The booklet also offers internet and literature sources to help get ideas for support person activities. The making of the thesis involved people already participating in the support person operation, early teens, and working life representatives of basic security and department of education. Information for the guide has been gathered from the support personnel by a questionnaire. The feedback and evaluations of the working life representatives are based on conversations and email messages. Creating the guide booklet was also influenced by the young people for whom the author was support person during the process. In the future, the guide booklet could be adapted and aimed for support personnel of primary school children. Many of the functions of the present booklet are naturally suitable for younger children as well, but their contents would need adaptations to suit the age level better. </p>	
<p> Language Finnish </p>	<p> Pages 68 Appendices 8 Pages of Appendices 11 </p>
<p> Keywords support person activity, child welfare, functional methods, practice-based thesis </p>	

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Lastensuojelu	6
2.1 Lastensuojelun avohuolto	8
2.2. Ehkäisevä lastensuojelutyö	9
2.3. Nuoruus	11
2.4 Tukihenkilötoiminta	13
3 Toiminnallisista menetelmistä tukea nuoren arkeen	16
4 Aiheeseen liittyvät aiemmat opiskelijatyöt	20
5 Opinnäytetyön lähtökohta ja tavoitteet	22
6 Opinnäytetyöprosessissa käytetyt menetelmät	25
6.1 Tiedonkeruu opasvihkosen laatimista varten	25
6.2 Havainnointi ja haastattelu	26
6.3 Kyselylomake	27
6.4 Opinnäytetyöpäiväkirja	28
6.5 Kädentaidot ja liikunta	29
6.6 Luonto- ja hevostoiminta	31
6.7 Arkitaitoja ja opiskeluvalmiuksia kehittävät menetelmät	32
6.8 Läsäolemisen tärkeys	33
7 Opinnäytetyön toteuttaminen	35
7.1 Toimintaympäristö ja kohderyhmä	35
7.2 Työelämäyhteistyö opasvihkosen toteuttamisen aikana	36
7.3 Opinnäytetyöprosessin eteneminen	38
8 Tuotoksen esittely	42
8.1 Tietoa tukihenkilötoiminnasta	42
8.2 Toiminnallisten menetelmien kuvaukset	43
8.3 Vinkkejä tukisuhteen ylläpitoon	44
8.4. Opasvihkosen arviointia	45
9 Pohdinta	47
9.1 Opinnäytetyöprosessin arviointia	48
9.2 Tavoitteiden toteutumisen arviointia	49
9.3 Luotettavuus ja eettisyys	50
9.4 Opinnäytetyöprosessin aikaansaamat oppimiskokemukset	52
9.5 Jatkokehittämismahdollisuudet	54
Lähteet	56

Liitteet

- Liite 1 tutkimuslupahakemus/perusturva
- Liite 2 viranhaltijapäätös/perusturva
- Liite 3 tutkimuslupahakemus/sivistystoimi
- Liite 4 viranhaltijapäätös/sivistystoimi
- Liite 5 lupakirje vanhemmille
- Liite 6 toimeksiantosopimus
- Liite 7 saate kyselyyn
- Liite 8 kyselylomake tukihenkilöille

1 Johdanto

Toiminnallisen opinnäytetyöni idea sai alkunsa sosionomiopintoihin sisältyvästä yksilöasiakasharjoittelusta ja työelämässä kohtaamastani lastensuojelutyön kehitystarpeesta. Olen työskennellyt nuoriso-ohjaajana julkisella sektorilla ja toiminnanjohtajana nuorisojärjestössä sekä toiminut tukihenkilönä lastensuojeluasiakkaille. Erilaisissa tiimeissä ja työryhmissä pohditaan jatkuvasti keinoja mm. nuorten elämänhallinnan parantamiseksi ja haitallisten vapaa-ajanviettotapojen ehkäisemiseksi. Ilomantsin kunnan lastensuojelusuunnitelmassa yhtenä painopistealueena on lastensuojelun avohuollon sisällön kokonaisvaltainen kehittäminen, ja ajatus opinnäytetyöhön lähtikin paikkakuntamme sosiaalityön haasteista ja käytännön tarpeista (Lapsen ja nuoren hyvä elämä Ilomantsissa 2010, 15).

Opinnäytetyöprosessin toteuttamiseen ja arviointiin on osallistettu Ilomantsin kunnan sosiaalitoimen ja sivistystoimen työntekijöitä. Sosiaalityöntekijät ja koulukuraattori ovat tuoneet esiin sitä, että tukihenkilötoiminta on tärkeä lastensuojelun avohuollon palveluja täydentävä toimintamuoto. Koska tukihenkilötoiminta on osa kyseistä palvelua, opinnäytetyöni soveltuu osaksi tämän asian kehittämistä. Kunnassamme on ollut haasteita löytää sopivia tukihenkilöitä nuorten ehkäisevään työhön ja opinnäytetyöni on osa tämän asian kehittämistä.

Nuorten kanssa työskentelevien henkilöiden mukaan erilaisia pulmia ja nuoren hyvinvointia vaarantavia seikkoja esiintyy useilla alueilla nuorten elämässä. Tällaisia asioita ovat päihteiden käyttö, sosiaalisesti kypsyvätön käytös ja syrjäytymisriski. Rehtorin, koulukuraattorin ja sosiaalityöntekijöiden kanssa käymieni keskustelujen mukaan kyseiset ongelmat aiheuttavat oireilua myös koulussa. Mainittujen pulmien vuoksi nuorelle voi tulla luvattomia poissaoloja ja opiskelumotivaatio kärsii merkittävästi.

Kun nuoren elämäntilanteeseen täytyy puuttua kyseisissä tilanteissa, yhtenä avohuollon tukitoimena on käytetty tukihenkilötoimintaa, joka kohdentuu nuorten vapaa-aikaan. Opinnäytetyöprosessissani suunnittelin ja toteutin vapaa-

aikatoimintoihin ja koulutyön tukemiseen painottuvan opasvihkosen yläkouluikäisten nuorten tukihenkilöille. Opasprosessissa on työelämän edustajien lisäksi ollut mukana henkilöitä, jotka työskentelevät tukihenkilöinä sekä nuoret, joille itse olen toiminut tukihenkilönä tämän opinnäytetyöprosessin aikana.

Opasvihkonen sisältää perustiedot tukihenkilötoiminnasta ja pääpiirteet ja erilaisia vinkkejä kuudesta toiminnallisesta menetelmästä. Nämä menetelmät ovat erilaisia harrastus- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia ja toimivat ikään kuin työvälineenä tukihenkilöille, jotka tekevät ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Menetelminä on käytetty mm. liikuntaa, kädentaitoja sekä luontotoimintaa. Opasvihkosen kohderyhmä on haasteellisessa elämäntilanteessa olevat yläkouluikäiset nuoret, ja se on suunniteltu Ilomantsin kunnan lastensuojelun avohuollon palvelujen tarpeisiin. Opasvihkosessa on otettu huomioon kuntamme perinteinen hallintokunnat ylittävä ja kolmatta sektoria hyödyntävä yhteistyö. Opinnäytetyönä valmistuvan vihkosen avulla on tarkoitus rohkaista tukihenkilötoimintaan mukaan uusia luotettavia aikuisia.

2 Lastensuojelu

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeuksia ja huomioida lapsen etu kaikissa viranomaistoimenpiteissä. Lain on tarkoitus turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Näiden tavoitteiden toteutuminen edellyttää lastensuojelulain mukaisesti ja yksilökohtaisesti kohdennettuja palveluja ja tukitoimia. Kun näissä toimenpiteissä käytetään julkista valtaa, on niissä huomioitava lapsen etu. (Räty 2012, 1.)

Kun tehdään lasta koskevia päätöksiä tai ratkaisuja, jotka vaikuttavat lapsen elämään ja hänen hyvinvointiinsa, on lain tarkoitussäännöksellä merkitystä. Rädyn (2012, 1) mukaan lastensuojelutoimenpiteiden perusteita arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, millaista hoitoa ja huolenpitoa lapsi mahdollisesti

tarvitsee. Tarkastelussa on pohdittava myös sitä, kuinka kyseiset toimenpiteet voidaan toteuttaa prosessin aikana.

Lastensuojelulain 2. § mukaan vastuu lapsen hyvinvoinnista on ensisijaisesti lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla. Heidän velvollisuutensa on turvata puitteet lapsen kehitykselle ja hyvinvoinnille, siten kuin lapsen huollosta ja tapaa-misoikeudesta annetussa laissa (361/1983) säädetään. Kyseisessä säännök-sessä todetaan, että lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tu-ettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään. Lisäksi lastensuo-jelulain 2. § määrittelee, että perheelle on tarjottava tarkoituksenmukaista apua riittävän varhain ja ohjattava lapsi ja perhe tarpeen vaatiessa lastensuojelun piiriin. (Räty 2012, 2–3.)

Näissä tavoitteessa keskeistä on tarvittavien palvelujen ja tukitoimien järjestä-minen. Lastensuojelulaki korostaa lapsen oikeutta saada hyvää hoitoa ja huo-lenpitoa vanhemmiltaan. Silloinkin kun viranomainen puuttuu perheen yksityi-syyteen tai järjestää lastensuojelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia, van-hemmilla on oikeus päättää lapsensa hyvinvointiin ja kasvatukseen liittyvistä seikoista. (Räty 2010, 2–3.)

Myös perustuslain 19. § 3 momentti velvoittaa viranomaiset tukemaan perhettä riittävän varhain sen pulmissa. Perheelle on tarjottava lapsen hyvinvointia tuke-via palveluja, jos lapsen vanhemmat eivät itse pysty takaamaan lapsen tasapai-noisen kehityksen edellytyksiä ja turvallisuutta. Säännöksen mukaan kunnilla on velvoite puuttua perheen tilanteeseen silloin, kun lapsen hyvinvointia ei voida muilla keinoin turvata. Lastensuojelulakia toteutetaan siten, että toimenpiteissä lähdetään aina lievimmästä. Viranomaisen kannalta tämä merkitsee sitä, että hänen on valittava käytettävissä olevista toimenpiteistä se, jolla puututaan per-heen tai lapsen itsemääräämisoikeuteen vähiten. Näistä toimenpiteistä tulee valita sellainen tukitoimi tai tapa, joka vastaa parhaiten lapsen tai perheen yksi-löllisen tuen tarpeeseen. (Räty 2012, 3.)

2.1 Lastensuojelun avohuolto

Lainsäädännössä lastensuojelu on määrätty kuntien toteutettavaksi. Lain ensisijaisena tehtävänä on turvata jokaisen lapsen oikeus turvalliseen ja virikkeelliseen kasvuympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen. Tarpeen mukaan kunnan on tarjottava lastensuojeluasiakkailleen yksilö- ja perhekohtaista tukea, jonka järjestämisestä vastaa kunnan sosiaalityö. Tilanteen mukaan tuki voi olla lastensuojelun avohuollon, sijaishuollon tai jälkihuollon tukea. Valtaosa lastensuojelutyöstä toteutetaan avohuollon sosiaalityönä. Sen tavoitteena on puuttua perheen ongelmiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Korhonen 2005, 32–33.)

Avohuollon palveluiden vastaanottaminen on perheelle vapaaehtoista ja ne toteutetaan aina yhteistyössä perheen kanssa. Sosiaalityöntekijä laatii lapsen tai nuoren ja perheen kanssa asiakassuunnitelman, johon kirjataan tavoitteet ja tukitoimet. Myönnettyistä tukitoimista on tehtävä myös päätös. Tukitoimien on oltava suunnitelmallisia ja niiden on vastattava lapsen ja perheen yksilöllisiin, tilannekohtaisiin tarpeisiin. Avohuollon tukitoimina perheelle voidaan tarjota mm. keskustelua, neuvontaa ja ohjausta, jolloin sosiaalityöntekijä tapaa perhettä ja lasta tai nuorta säännöllisesti. (Sosiaaliportti 2012)

Lastensuojelulain 36. §:ssä (2012) mainitaan useita erilaisia avohuollon tukitoimia, joita kunta on tarvittaessa velvollinen järjestämään. Mainittuja toimenpiteitä ovat mm.:

- ✓ tuki lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen
- ✓ lapsen taloudellinen ja muu tukeminen koulunkäynnissä, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä
- ✓ tukihenkilö tai -perhe
- ✓ perhetyö
- ✓ loma- ja virkistystoiminta
- ✓ muut lasta ja perhettä tukevat palvelut ja tukitoimet

(Räty 2012, 277–280.)

Luettelo on monipuolinen, mutta sen tarkoitus ei ole rajata mahdollisia avohuollon tukitoimia, vaan niiden sopivuutta arvioidaan kunkin asiakkaan kohdalla yksilöllisesti. Rädyn (2012, 280) mukaan tärkeintä palvelujen järjestämisessä on, että lapselle ja perheelle valitaan heidän tilanteeseensa sopivimmat tukimuodot, joissa otetaan huomioon lapsen ja perheen tarpeet yksilökohtaisesti ja asiakassuunnitelman mukaisesti.

2.2. Ehkäisevä lastensuojelutyö

Opinnäytetyöni teemaani liittyy vahvasti ennalta ehkäisevä lastensuojelutyö ja varhainen puuttuminen. Lahden (2008, 146–147) mukaan sosiaalialan resursseja tarvitaan paljon lapsi- ja perhetyössä. Koti- ja perhe-elämä on aiempaa rikkonaisempaa ja vaihtelevampaa. Tästä syystä perheiden tuen tarve kasvatustyössä ja kuormitus sosiaalialalla ovat kasvaneet perhetyössä. Helsingin Sanomissa julkaistussa artikkelissaan nuorisopsykiatrian erikoislääkäri Lehto-Salo (2011, A5.) toteaa, että kasvatusongelmia aiheuttaa mm. lapsen ja vanhemman välinen liian vähäinen vuorovaikutus, joka voi johtua mm. vanhempien omista vaikeuksista, uuvuttavasta työstä sekä lasten rajattomasta sähköisestä elämästä.

Ihalainen & Kettunen (2011, 85–86) toteavat, että lasten kasvattaminen ja suojeleminen on kaikkien sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden yleinen tavoite. Tärkeä osa lastensuojelutyötä on ennaltaehkäisy näkökulma. Kun ongelmat havaitaan ajoissa ja niihin puututaan tarpeeksi varhain, varsinaisilta lastensuojelutoimenpiteiltä vältytään. Ihalaisen ym. (2011, 86) ja Sosiaaliportin (2012) lastensuojelun käsikirjan mukaan varhaisella tuella ja puuttumisella tarkoitetaan sitä, että sosiaalialan työntekijä huomaa lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen vaarantumisen. Ennaltaehkäisyyn liittyy oleellisesti oikeiden toimintaperiaatteiden mukainen toiminta ja tukitoimien tarkoituksenmukainen järjestäminen. Lapsen tai nuoren elinolojen tai elämäntapojen riskien tunnistamisen jälkeen on järjestettävä oikeanlaista tukea ajoissa.

Ennaltaehkäisevän työn avulla pyritään tunnistamaan lapsen ja nuoren ongelmat entistä varhaisemmin, jolloin lapsi ja hänen perheensä saa tarvitsemiaan palveluja. Näissä toimenpiteissä ammattilaisten ja viranomaisten verkostoilla ja yhteistyöllä on ensiarvoisen tärkeä asema. Suunnitelmallisen lastensuojelutyön ja avopalveluiden tehokkuuden lisäksi tehdään tärkeää ennalta ehkäisevää työtä jolla tuetaan lasta ja perhettä, mutta myös lopulta säästetään yhteiskunnan varoja. (Sosiaaliportti 2012)

Ennalta ehkäisevää lastensuojelutyötä nuorten kohdalla ovat mm. oppilashuolto, koulun sosiaalityö ja ennalta ehkäisevä perhetyö. Nämä palvelu- ja tukimuodot ovat käytössä sekä ehkäisevän lastensuojelutyön välineenä että lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Ehkäisevän lastensuojelutyön tavoitteena on myös ongelmien ehkäisy, jolloin pyritään ehkäisemään ongelmien syntymistä sekä niitä tekijöitä, jotka voivat vaarantaa lapsen hyvinvointia, kasvua ja kehitystä. Yhteiskunnallisen ja yhteisöllisen toiminnan lisäksi myös yksilöllisen työn avulla voidaan ehkäistä lasten pahoinvointia tehokkaasti. (Sosiaaliportti 2012.)

Ehkäisevän työn avulla voidaan lisätä ja tukea elementtejä, jotka ovat hyväksi lasten turvallisuudelle ja hyvinvoinnille. Ehkäisevässä työssä toiminta voi olla hyvinkin spesifisti rajattua ja kohdennettua. Tällöin apua yleensä tarjotaan perheiden haasteellisiin tilanteisiin ja niille järjestetään palveluja, joiden turvin ehkäistään lasten ja nuorten huono-osaisuutta ja syrjäytymistä. (Sosiaaliportti 2012.)

Opinnäytetyössäni painopiste on viimeksi mainituissa toimissa, eli tukihenkilötoiminnan avulla pyritään järjestämään apua niille nuorille, joilla on selkeästi tarve ennaltaehkäisevälle työlle. Opinnäytetyöhöni liittyvässä toiminnallisessa osuudessa tukitoimien painopiste on nuoren yksilöohjauksessa. Tukihenkilötoiminnan avulla puututaan mm. erilaisiin käyttäytymisen pulmiin ja nuoren arkeen liittyviin haasteisiin.

Kun nuoren oireilun tai ilmenneiden ongelmien syitä etsitään ja tietoa jaetaan yhdessä työntekijöiden ja asiakkaan verkoston kesken, tehdään moniammatillista yhteistyötä. Yhteistyön aloittamisessa on tärkeää kohdata ja huomioida nuori

yhteisten tavoitteiden mukaan. Kun puututaan nuoren muuttuneeseen ja haasteelliseen elämäntilanteeseen, on suuri merkitys sillä, kuinka hänet kohdataan. Kohdataanko hänet vain ongelmakimppuna, kukin ammatillisiin vahvuuksiinsa nojaten, vai löydetäänkö yhteiset tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseen. (Pupita-Mattila 2011, 134–135.)

Opinnäytetyössäni moniammatillisuus näkyy mm. koulun, nuorisotoimen ja sivistystoimen yhteistyössä. Kun huoli nuoresta tai nuoren oireilusta herää, ollaan yhteydessä nuoren perheeseen ja mietitään yhdessä vaihtoehtoja, joilla voidaan auttaa nuorta. Ilomantsin sosiaalitoimesta saamieni tietojen mukaan tukihenkilötoiminta on yksi keskeisistä keinoista, joita paikkakunnallamme pyritään käyttämään silloin, kun nuoren ongelmiin puututaan varhaisessa vaiheessa.

2.3. Nuoruus

Nuoruus on merkittävä ajanjakso lapsuuden ja aikuisuuden välillä ja siihen kuuluu paljon muutoksia. Nuoren elämän kehityskulkuun liittyy fyysistä kasvua, ajattelun kehittymistä, sosiaalisia tekijöitä sekä lähiympäristön ja yhteiskunnan odotukset ja mahdollisuudet. (Nurmi ym. 2006, 124.) Nuorena koetaan monia mahdollisuuksia ja haasteita, joilla on vaikutusta koko tulevaisuuteen. Nuoruusvaiheessa ihminen kokee rajuja fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia muutoksia. Murrosiän fyysinen ja psyykinen muutos aiheuttavat hämmennystä ja nuori tarvitsee tukea ja apua ymmärtääkseen mm. kehossaan tapahtuvat muutokset. Murrosiästä ja erilaisista muutoksista johtuen nuori voi olla toisinaan epävarma, ja toisinaan hyvin kriittinen itsensä ja mahdollisuuksiensa suhteen. Toisessa hetkessä samainen nuori saattaa tuntea tietynlaista kaikkivoipaisuutta. (Vuorinen 2004, 205–207.)

Vuorisen (2004, 208–209) mukaan identiteetin luominen on merkittävä nuoruusiän kehitystehtävä. Identiteetin etsintään ja nuoruusikään kuuluu tietojen, taitojen, toiveiden sekä mahdollisuuksien sovittelu sekä erilaisten roolien kokeilu. Identiteetin rakentaminen on haastavaa, kun samanaikaisesti nuori kokee fyysisiä muutoksia, hänen ajattelunsa kehittyy, sosiaaliset suhteet lisääntyvät ja

myös ympäristö luo omat paineensa. Kaverisuhteet ovat nuorille tärkeitä, mutta vanhemmilla on suuri merkitys eritoten tunnekohteena. Vanhemmilleen raivoava ja uhoava nuori voi hetken päästä olla täynnä toisenlaista herkkyyttä ja vain vailla hellyyttä (Lehtinen ja Lehtinen 2007, 36–38.)

Vuorinen (2004, 218) toteaa, että nuoruuteen kuuluu erilaiset kiinnostuksen kohteet ja vaikkapa uusien harrastuksien kokeileminen. Ympäristön ja yhteiskunnan haasteista selviämiseksi merkityksensä on myös yksilön identiteetillä. Elämän suunnan etsiminen ja erilaisiin ratkaisuihin päätyminen ovat osa nuoren minäkuvan ja persoonan rakentumista. Nurmen ym. (2006, 143–144) mukaan elämässä pärjätäkseen nuori tarvitsee identiteetin tueksi myös terveen itsetunnon ja realistisen minäkuvan. Elämäntapahtumien ja ulkoisten odotusten lisäksi nuoret ohjaavat myös itse elämäänsä. Nurmi toteaa, että tällöin valinnat perustuvat nuoren omiin intresseihin. Ne ovat kuitenkin ympäristön mahdollisuuksista ja rajoitteista riippuvaisia ja nuoret heittäytyvätkin helposti virran vietäviksi, niin hyvässä kuin pahassa.

Lehtisen ym. (2007, 107) mukaan eräs valintoihin liittyvä asia nuorten kohdalla on päihteiden käyttö ja siihen suhtautuminen. Nuorten kohdalla päihteiden käyttö liittyy usein kokeiluun ja sosiaaliseen paineeseen, jolloin päihteiden käyttö aloitetaan kavereiden kanssa. Myös muut tekijät voivat altistaa päihdekokeiluihin. Nuoret voivat aikuisten tavoin turvautua alkoholiin ahdistavassa elämäntilanteessa. Jos nuorella ei ole päihteetöntä mallia perheessä tai muussa kasvuympäristössä, on hänellä Kylmäsen (2005, 41–43) mukaan suurempi riski ajautua päihdekokeiluihin.

Kylmänen (2005, 23) toteaa, että lasten ja nuorten päihdekokeiluissa on syytä noudattaa matalaa puuttumiskynnystä. Ensikertalaisen kohdalla puhuttelu voi olla hyvinkin tehokas pysäyttämiskeino. Päihdekokeiluihin reagoimalla ja tilanteisiin välittömästi puuttumalla voidaan vaikuttaa nuoren elämänhallinnan kehittymiseen. Jos nuori kuitenkin oireilee päihteitä käyttämällä, on tärkeää keskustella aiheesta asiallisesti ja realistisesti. Nuorten yleisin päihderiippuvuus syntyy tupakkatuotteisiin, mutta myös alkoholin käyttö ajautuu helposti haitalliseksi.

Realistinen, mutta myönteinen näkemys itsestä johtaa usein myös järkeviin ja optimistisiin toimintatapoihin ja tätä kautta myös onnistumisiin. Huonolla itsetunnolla varustettu nuori ei omaa tehokkaita strategioita eikä puolustusmekanismeja ja välttelee haasteellisia tehtäviä. (Nurmi ym. 2006, 135.) Lehtisen ym. (2007, 32) mukaan nuoruusiässä ollaan jo valmiita tekemään itse valintoja, pohtimaan niiden seurauksia ja tarvittaessa kääntämään elämän suuntaa. Nuori tarvitse kuitenkin välittävän aikuisen tukea näissä haastavissa tilanteissa. Omi- en vanhempinsa sijaan nuoren voi joskus olla helpompi puhua näistä asioista jollekin perheen ulkopuoliselle aikuiselle. Tällainen keskusteluapu nuorelle voi sukulaisten tai muiden läheisverkostojen puuttuessa olla vapaaehtoinen tukihenkilö.

2.4 Tukihenkilötoiminta

Yhteiskuntamme auttamisjärjestelmä koostuu pääasiallisesti kolmesta osa-alueesta. Niitä ovat julkiset palvelut, vapaaehtoinen tuki ja lähipiiristä saatava apu. Normaalisti ihminen kääntyy arjen ja elämän pulmatilanteissa läheisten puoleen ja ihmisillä on tietynlainen turvaverkko ympärillään. Nykypäivän muuttuneet elämäntilanteet, kiire ja yksilölliset elämäntavat kuitenkin kutistavat tätä verkkoa ja yhä useammin joudutaan tukeutumaan viranomaisten apuun. Julkisten palvelujen merkitys yhteiskunnan auttamisjärjestelmässämme on muihin maihin verrattuna vielä suuri. (Korhonen 2005, 8; Lehtinen 1997, 9.)

Taloudellisten kriisien myötä yhteiskunnassamme viriää kuitenkin säännöllisesti keskustelu vapaaehtoistoiminnan merkityksestä sosiaali- ja terveysalalla. Suomessa on alettu muun maailman esimerkkien rohkaisemana nähdä tällaisen toiminnan vaikuttavuus, ja ymmärretään että näitä toimintamuotoja kannattaa tukea tarkoituksenmukaisin taloudellisin panoksin. Ongelmana monipuolisen vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä on kuitenkin ollut palvelujärjestelmämme hallintokeskeisyys ja ongelma- ja sairauskeskeiset työskentelytavat. Ennaltaehkäisevään näkökulmaan satsaaminen vapaaehtoistoiminnan resursseja kehittämisen edellyttää uusien työskentelytapojen pitkäjänteistä vakiinnuttamista. (Lehtinen 1997, 12.)

Lehtinen (1997, 11) toteaa, että nykyinen kattava sosiaali- ja terveystalvvelujärjestelmämme on kehitetty korvaamaan yksilöiden väheneviä epävirallisia luonnollisen vastuun verkostoja. Näillä verkostoilla tarkoitetaan henkilökohtaista verkostoa, jonka muodostavat perhe, suku, ystävät ja naapurit. Lehtisen mukaan (1997, 12) vapaaehtoisia, yhteisvastuuseen perustuvia verkostoja ovat järjestöt, yhdistykset, seurat ja erilaiset ryhmät. Julkinen, yleisvastuuseen pohjautuva auttamisen muoto on ammattiapu, jota siis tarjotaan sosiaali- ja terveyslainsäädäntömme puitteissa.

Sirkka Rousun (2011) mukaan kuntien lapsipolitiikan kehittämisen ja perheiden hyvinvointiin satsaamisen lisäksi pitää keskittyä nimenomaan ruohonjuuritason toimintaan. On tietyllä tavalla kulttuurinen kysymys, kuinka aikuiset yhteiskunnassamme toimivat. Rousu korostaa kaikkien toimijoiden vastuuta vanhemmuudesta ja jaetun vanhemmuuden näkökulmaa. Mm. koulun ja nuorisotyön kautta voidaan puuttua perheen ongelmiin ajoissa ja voidaan järjestää tukea esimerkiksi oppimisvaikeuksiin hyvissä ajoin.

Yksi syy lastensuojelun viimesijaisiin tukitoimiin – eli huostaanottoihin – on ehkäisevän työotteen raju väheneminen taantumien aikana. Kuntien talouden kiristytessä jouduttiin karsimaan tärkeitä lapsiperheiden palveluja, eivätkä perheet saaneet enää riittävästi apua kuormittavissa tilanteissa. Tämä on näkynyt korkeiksi kohonneina huostaanottolukuina. Lapsiperheiden tukitoimien kohdalla on kuitenkin nähtävissä myönteistä kehitystä. Lastensuojelun avohuoltoa on alettu kehittää monissa kunnissa ja mm. lapsiperheiden kotipalvelu on lisääntymässä ja sitä tarjotaan myös ilman lastensuojelutarvetta. (Rousu, 2011)

Ihminen voi siis saada apua myös vapaaehtoisista hoilta, kuten erilaisilta järjestöiltä ja yhdistyksiltä. Auttamismuotona vapaaehtoistoiminta, josta tukihenkilötoiminnassakin on kyse, sijoittuu julkisen ja henkilökohtaisen verkoston välille. Tukihenkilötoiminta on yksi vapaaehtois pohjalta toimiva auttamisjärjestelmä, joka tukee ja täydentää sosiaalialan työtä. (Korhonen 2005, 9.) Lehtisen (1997, 50–51) mukaan tukihenkilötoiminta eroaa muista vapaaehtoistoiminnan muodoista siten, että se on yksilöllisempää ja sitoutuneempaa. Tukihenkilötoiminnan avulla pyritään järjestämään sellaista toimintaa, jolla voidaan vaikuttaa haasteellisessa

tilanteessa olevan henkilön elämäntilanteen korjaamiseen. Lehtinen toteaa, että tukihenkilötoiminnan myötä voidaan auttaa ihmistä mm. vahvistamaan sosiaalista verkostoaan tai tukea elämäntilanteessa ilmenneissä muissa pulmissa. Tukihenkilötoiminta helpottaa myös läheisten painetta selvitä arjesta tukea tarvitsevan henkilön rinnalla. Lehtinen korostaa että tukihenkilötoiminta ei ole hoitoa, terapiaa, eikä kotipalvelua. Lehtisen mukaan toiminnan tulee toteutua tukea tarvitsevan ja tukihenkilön ehdoilla, jolloin sen kantavana voimana on vapaaehtoinen ja tasavertainen kumppanuus.

Tukihenkilötoiminta on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Lastensuojelulain 36. § mukaan lapselle tai nuorelle on tarvittaessa järjestettävä tukihenkilö. Korhosen (2005, 9.) mukaan kuntien lisäksi lastensuojelun tukihenkilötoimintaa organisoivat muutamat lastensuojelujärjestöt, mm. Mannerheimin lastensuojeluliitto ja Pelastakaa Lapset ry. Ilomantsissa tukihenkilötoiminnasta vastaa kunnan sosiaalitoimi ja kohde-ryhmä tätä palvelua järjestettäessä on lapset, nuoret ja kehitysvammaiset.

Tukihenkilötoiminnan avulla pyritään vaikuttamaan positiivisesti nuoren elämään ja ehkäisemään vaikeuksia ennalta. Korhonen (2005, 9.) toteaa, että nuori voi saada tukihenkilön, jos hänellä ei syystä tai toisesta ole elämässään riittävästi aikuisen tukea ja läsnäoloa tai jos hänellä on pulmia joillakin elämänalueilla. Nuoren ongelmat koskevat näissä tilanteissa usein koulunkäyntiä ja haitallisia vapaa-ajanviettotapoja. Kun nuorella on pulmia elämänhallinnassa, hän tarvitsee aikuisen tukea. Pupita-Mattilan (2011, 69–70.) mukaan asiakaslähtöisessä ja vastavuoroisessa toiminnassa oleellista on läsnäolo, ajan antaminen ja aikuisen tilannetaju. Tukihenkilötoiminta antaa hyvät puitteet nuoren hyvään kohtaamiseen, koska yleensä kyseessä on yksilölähtöisesti suunniteltu palvelu., jossa nuoren ei tarvitse suorittaa eikä tavoitella hyväksyntää. Tukihenkilötoimintaan ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön sitoutunut ikuinen pysyy läsnä ilman ”sirkustemppejuja” ja nuori saa olla oma ainutlaatuinen itsensä.

3 Toiminnallisista menetelmistä tukea nuoren arkeen

Toiminnallisilla menetelmillä tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä erilaisia nuorten harraste- ja vapaa-ajanvietto toimintaan soveltuvia aktiviteetteja. Toimintatuokioiden tarkoitus on toimia menetelmänä ja kanavana mm. nuoren tunteiden ja kokemusten käsittelyssä ja ohjata nuorta hyvien ja turvallisten harrasteiden pariin. Jokelaisen (2005, 143–148) mukaan toiminnalliset menetelmät tuovat ohjaukseen syvyyttä ja antavat mahdollisuuden nuoren yksilölliseen huomioon ottamiseen. Vaihtoehtoja ja käytettäviä menetelmiä on runsauden pulaan asti.

Jokelainen toteaa, että hyviä ja käyttökelpoisia elementtejä ovat luonto ja eläimet, erilaiset luovat menetelmät kuten kädentaidot sekä taiteen keinot musiikin ja vaikkapa kuvataiteen muodossa. Toiminnan suunnittelussa täytyy ottaa huomioon nuoren omat kiinnostuksen kohteet. Se on tärkeää motivaation ylläpidon ja sitoutumisen vuoksi. Ohjauksessa kannattaa järjestää tilaisuuksia myös aivan uusille kokemuksille ja uusien taitojen opettelemiselle.

Toiminnallisista menetelmistä kädentaidot ja niihin liittyvät luovat menetelmät antavat miltei rajattomat mahdollisuudet asiakastyöhön, ja niiden käyttöä on helppo perustella myös tukihenkilötoiminnassa. Luovuus eri tavoin hyödynnettyinä vahvistaa ihmisten kokonaisvaltaista terveyttä ja hyvinvointia. Luovien menetelmien avulla ihminen pääsee peilaamaan omia kokemuksiaan, tuntemaan ja tunnistamaan omia ja toisten tunteita ja tuntemuksia sekä rakentamaan ja vahvistamaan omaa persoonaansa. Kokonaisvaltaisena prosessina luovuus voimaannuttaa, vahvistaa itsetuntoa ja lisää arvostusta itseän. (Nietosvuori 2008, 137.)

Liikunnan olen valinnut opasvihkoseen yhdeksi toimintavaihtoehtoksi monestakin syystä. Nuorten liikkuminen on monien tutkimusten mukaan vähentynyt runsaasti ja etenkin yläkouluun siirryttäessä liikunnan harrastamisen on havaittu vähenevän. Liikunta on tärkeää kaikille, mutta etenkin lapsille ja nuorille se on tasapainoisen fyysisen ja psyykkisen kehityksen perusedellytys. Liikkumisen ei tarvitse olla huippusuorituksiin tähtäävää rankkaa päivittäistä treeniä, mutta sitä

tulee olla riittävästi, että nuoren fyysinen kunto kehittyy ja tukee nuoren kokonaisvaltaista hyvinvointia. (Jussila & Oksanen 2011, 8–9.)

UKK-instituutin tekemän tutkimuksen lisäksi myös Nuori Suomi ry:n kehittämiss-hankkeen lopputulos kertoo karua kieltä nuorten liikkumattomuudesta. Haas-teena liikkumattomat lapset ja nuoret – selvitystyön mukaan erittäin vähän liik-kuvien nuorten osuus kasvaa nuoruusiässä. Selvityshankkeen mukaan nuorten tukeminen kohti liikunnallista elämäntapaa tapahtuu arkiympäristössä, ja siihen tarvitaan erityisesti lasta lähellä olevien aikuisten tukea ja aitoa yhdessä teke-mistä. (Karvinen, Rätty & Rautio 2010, 5–7.)

Luonnossa liikkuminen on tärkeä osa suomalaista kulttuuria, joten myös retkei-lyllä ja muulla luontotoiminnalla on paikkansa nuorten kanssa toimittaessa. Luonnossa liikkumiseen voi sisällyttää monipuolisesti erilaisia asioita, joihin nel-jä vuodenaikaamme antaa runsaasti mahdollisuuksia. Retkeilyn ohessa nuori oppii tärkeitä asioita mm. jokamiehenoikeuksista ja muista erätaitoihin liittyvistä asioista. Kauniit maisemat ja hiljainen ympäristö antavat hyvät puitteet rauhoit-tumiselle ja kiireettömälle ajanvietolle. (Laaksonen 2008, 10–11.)

Nuorten hyvinvointia ajatellen nämä ovat huomioon otettavia seikkoja. Nykypäi-vänä arki tahtoo olla hyvin suorituskeskeistä jo lapsilla ja nuorillakin, joten lyhyt irrottautuminen arjen melusta ja kiireestä luonnon rauhaan tekee hyvää. Luon-nosta nauttiminen on kaikessa mukavuudessaan edullista, ellei jopa ilmaista, joten tukihenkilötoiminnan sisällöksi se sopii siitäkin syystä. Vankka perustelu toiminnalle on mielestäni sekin, että retkeily ja luonnossa selviytyminen mahdol-listavat nuorelle monia erilaisia onnistumiskokemuksia ja tätä kautta kasvattavat itseluottamusta. (Laaksonen 2008, 16.)

Yhdeksi menetelmäksi opasvirkkoseen on valittu talli- ja hevostoiminta. Hevos-toiminta sisältää hevosten hoitamista ja harjaamista sekä varustehuoltoa. He-vosten kanssa työskennellessään nuori oppii vastuuntuntoa ja vuorovaikutustai-toja ja kehittyy omien tunteiden tunnistamisessa. (Pitkänen 2008, 46–47.) Jotkin tilanteet ja toiminnot hevosten kanssa voivat olla haastavia ja monimutkaisia, joten tämän toiminnan kautta nuori joutuu usein myös opettelemaan pettymyk-

sen sietämistä. Haasteellisista tilanteista huolimatta hevostoiminta on kuitenkin motivoivaa. Yltäkylläinen elämämme on nykyään täynnä virikkeitä ja aktiviteetteja, mutta monikaan niistä ei tuota nuorelle samanlaista elämyksellisyyttä kuin hevosten kanssa toimiminen. Koska kyseessä on elävä luontokappale joka tuntee ja kokee, on jokainen tallireissu ja hevosten kohtaaminen nuorelle etukäteen ennustamaton seikkailu. (Yrjölä 2011, 101–103.)

Nuoren kiinnostuksen mukaan hevostoimintaan voidaan sisällyttää myös ratsastus. Fyysisenä liikuntamuotona ratsastus tukee nuoren fyysistä hyvinvointia ja on hyödyksi myös muilla osa-alueilla. Ratsastus kehittää keskittymiskykyä ja edellyttää nuorelta johdonmukaista toimintaa ja kokemuksellista läsnäoloa. (Pitkänen 2008, 41.) Hevonen opettaa nuorelle rehellisen ja rakentavan palautteen antamista ja vuorovaikutustaitoja luontevasti, mutta hevosen kanssa työskentelestä on paljon hyötyä myös nuoren fyysiselle kehitykselle ja kehon huollolle. (Pitkänen 2008, 47). Pitkän koulupäivän aikana nuori joutuu istumaan paljon ja monet nuoret viettävät vapaa-aikaansa paljon tietokoneen ääressä. Tämän vuoksi nuoren tukiranka ja lihaksisto ovat päivän mittaan kovalla koetuksella. Ratsastus liikuntamuotona onkin mielestäni perusteltu valinta nuoren kanssa työskentelyyn. Hevosen selässä joutuu työstämään aktiivisesti lihaksiaan ja kehittämään samalla myös keskivartalon lihaksia. (Pitkänen 2008, 54–55.)

Ruoanlaitto ja leivonta ovat asioita, joiden opettelemisesta nuorelle on hyötyä tulevaisuudessa ja jokapäiväisessä arjessa. Kun nuori saa toiminnan aikana osallistua eri työvaiheisiin mahdollisimman omatoimisesti, hän saa hyödyllisiä jokapäiväisessä arjessamme tarvittavia oppimiskokemuksia. Ruoanlaitto ja leivonta sisältävät useita arjen- ja elämänhallinnan perusteemoja. Ruoanlaiton ohessa on hyvä ottaa puheeksi mm. terveelliset ruokailutottumukset ja niiden merkitys kasvavalle nuorelle. (Kivelä & Lempinen 2010, 70–71.)

Koska ihmiset ovat erilaisia, on myös erilaisia oppijoita ja oppimisedellytyksiä. Oppimisedellytyksissä on eroja, koska jokaisella on yksilölliset valmiudet omaksumaa uusia asioita. Niiden kehittymiseen vaikuttaa harjoittelun ja geneettisen perimän lisäksi myös yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksen aikaansaamat kokemukset. (Ahvenainen, Ikonen & Koro 2001, 27–28.) Edellä mainittujen syiden

vuoksi nuorella saattaa olla ongelmia uusien tietojen ja taitojen sisäistämisessä ja toivotun oppimistuloksen saavuttaminen on tavallista vaikeampaa. (Saloviita, 1995, 163). Oppimisedellytyksiltään heikot oppilaat voivat kokea koulunkäynnin negatiiviseksi, joten varsinkin heille tulisi etsiä hyödyllisiä toimintatapoja oppimisen tukemiseksi (Ahvenainen ym. 2001, 32).

Nietosvuori (2008, 135–136) toteaa, että toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja elämyksellisyys ovat keskeisiä elementtejä sosiaalialalla käytettävissä luovissa menetelmissä. Sosiaali- ja terveysalan asiakkaila saattaa olla niukka sosiaalinen verkosto ja vuorovaikutuskokemukset voivat jäädä elämäntilanteen vuoksi vähäisiksi. Nietosvuoren mukaan menetelmien yhtenä tarkoituksena onkin myötävaikuttaa sosiaalisten verkostojen syntymiseen ja vahvistaa yhteisöllisyyden tunnetta. Nämä löytyvät luontevasti harrasteen tai terapeutin ryhmätoiminnan kautta. Vaikka tukihenkilötoiminta tapahtuu pääsääntöisesti yksilöohjauksena, koen että siinäkin toteutuu mainitut elementit. Toiminnalliset tuokiot tarjoavat nuorille uusia elämyksiä ja kokemuksia, ja toimintaympäristön mukaan ne mahdollistavat myös yhteisöllisen osallistumisen paikoissa, joissa on muitakin harrastajia.

Toiminnalliset menetelmät ovat hyvä keino päästä pulmatilanteisiin käsiksi ja saada nuori kertomaan ongelmistaan. Yhdessä tekeminen ja toimiminen auttavat myös luottamuksellisen suhteen luomisessa. Vuorovaikutus ja luottamus kehittyvät, kun nuoren elämäntilanteeseen liittyvä ongelma ei ole koko ajan esillä, vaan nuorelle annetaan aikaa myös muiden asioiden yhteydessä. (Jokelainen 2011, 133.) Myös Keränen (2001, 105–106) toteaa olevan tärkeää, että haasteellisessa tilanteessa oleva nuori voi suunnata energiansa ja ajatuksensa mielekkääseen tekemiseen. Toiminnallisuus ja luovuus auttavat pitämään mielen tasapainossa ja mahdollistavat tätä kautta haasteellistenkin asioiden käsittelyn luontevalla tavalla. Toiminnallisten menetelmien käyttö onkin mielestäni näissä tilanteissa perusteltua, koska ne vaikuttavat kokemuksellisuuden kautta ja niiden avulla ajatuksia, tunteita ja mielikuvia voidaan tehdä näkyviksi.

4 Aiheeseen liittyvät aiemmat opiskelijatyöt

Tukihenkilötyöhön liittyviä opinnäytetöitä löytyi melko runsaasti, mutta ei täysin oman opinnäytetyöni kaltaisia. Löytämistäni opinnäytetöistä sain kuitenkin vahvistusta aihevalinnalleni ja sen sisällölle. Miia Keski-Orvola (2007) on opinnäytetyössään selvittänyt millaisia menetelmiä tukihenkilötyötä tekevät lastensuojelualan ammattilaiset käyttävät työssään. Vaikka Keski-Orvolan tutkimuksen kohderyhmä poikkeaa omastani, eli tukihenkilöt ovat vapaaehtoisten sijaan ammattilaisia, koen että kyseisen opinnäytetyön tulokset palvelevat myös omaa projektiani. Keski-Orvolan tutkimustuloksissa keskeisiksi käytetyiksi työmuodoiksi tukihenkilötoiminnassa nousivat toiminnalliset ja luovat menetelmät. (Keski-Orvola 2007, 1.)

Toiminnallisten menetelmien valintaa perustellaan Keski-Orvolan aineistossa mm. sillä, että nuoret pääsevät kokeilemaan käytännön taitoja ja oppimaan uusia asioita. Tätä näkökulmaa painotin itsekkin opasvihkosta laatiessani. Toinen keskeinen tulos Keski-Orvolan tutkimuksessa on haastateltavien näkemys luovien menetelmien käyttökelpoisuudesta haasteellisissa tilanteissa. Nämä molemmat Keski-Orvolan esiin nostamat seikat olivat lähtökohtana, kun aloin suunnitella omaa opinnäytetyötäni ja kyselylomaketta vertaistukihenkilöille.

Irene Korhonen ja Heli Partanen ovat vuonna 2011 selvittäneet vapaaehtoisten tukihenkilöiden rekrytoinnin haasteellisuutta lisäalassa. Heidän tutkimuskysymyksensä liittyi vahvasti omaan opinnäytetyöhöni, koska opasvihkoseni yhtenä tarkoituksena on löytää lisää toimijoita nuorten parissa tehtävään tukihenkilötyöhön. Korhosen ja Partasen saamien tutkimustulosten mukaan tiedon puute toiminnan luonteesta oli yhtenä toiminnan aloittamisen esteenä. (Korhonen ja Partanen 2011, 26.)

Korhosen ja Partasen opinnäytetyön tulokset vahvistivat ajatustani siitä, että nuoriin kohdistuva tukihenkilötyö on vielä hiukan tuntematonta varsinkin pienillä paikkakunnilla. Ilomantsin kunnan sosiaalityöntekijältä saamieni tietojen mukaan toiminnan vakiinnuttamista on paikkakunnalla hidastanut osin työntekijöi-

den vaihtuvuus, jolloin aina ei ole ollut riittävää tietoisuutta tällaisen palvelun järjestämismahdollisuuksista. Näin ollen koen perustelluksi vahvistaa ja lisätä tämän palvelun tunnettavuutta Ilomantsissa.

Korhosen ja Partasen tutkimuksen mukaan tukihenkilöiden mukaanlähtemisien motiiveista yleisin on auttamisen halu. Korhonen ja Partanen (2011, 29) toteavat, että osallistumishalukkuutta lisää se, että ihminen voi tuntea itsensä hyödylliseksi. Näkisinkin, että tukihenkilötoiminnan hyödyllisyyttä markkinoimalla potentiaalisia toimijoita saataisiin houkuteltua mukaan toimintaan.

Terhi Peltoniemen opinnäytetyössä aiheena oli kuntien lastensuojelun käyttämä lasten ja nuorten tukihenkilötoiminta avohuollon tukitoimena. Peltoniemen tutkimustulosten (2012, 39–40) mukaan nuorten tukihenkilötoimintaan käytetään resursseja niukasti. Peltoniemen opinnäytetyö on tehty Satakunnassa, mutta myös Ilomantsin perusturvatoimesta saamieni tietojen mukaan tukihenkilötyötä hyödynnettäisiin myös Ilomantsin lastensuojelupalveluissa huomattavasti enemmän, jos saataisiin lisää toimijoita mukaan.

Aiemmista tuotoksista lähimpänä omaa opinnäyteprosessiani on Satu Leskisen ja Outi Lukkarisen vuonna 2007 Pelastakaa Lapset ry:lle tekemä opasvihkonen ”Pienillä teoilla suuri merkitys”. Leskinen ja Lukkarinen tekivät vihkosen työyhteisöharjoittelunsa aikana Pelastakaa Lapset Itä-Suomen aluetoimistossa Joensuussa. Heidän harjoittelutavoitteenaan oli suunnitella ja toteuttaa infolehtinen tukihenkilöä hakeville perheille. Kuten itsekin omassa prosessissani myös Leskinen ja Lukkarinen hyödynsivät vihkosensa laadinnassa omia kokemuksiaan tukihenkilötyöstä. (Leskinen ja Lukkarinen 2007.)

Leskisen ja Lukkarisen tavoitteena oli luoda työväline, joka antaa tukihenkilötoiminnan toteuttamiselle turvallisen ja toimivan mallin. Samasta asiasta on kyse omassa tuotoksessani, joskin sen kohderyhmänä ovat palvelujen käyttäjien sijaan henkilöt, jotka tätä lastensuojelun avopalvelun toimintaa tekevät. Samankaltaisuutta prosessissani oli myös siinä suhteessa, että oma osuuteni opasvihkosen laatimisessa oli asiasisällön laatimisessa, ja grafiikasta ja layoutista vastasi ulkopuolinen toimija.

Opasvihkosen sisältöä suunnitellessani hyödynsin Riku Rautamäen ja Cecilia Storgårdin tekemää toiminnallista opinnäytetyötä. Rautamäki ja Storgård ovat vuonna 2011 tehneet oppaan nuorten masennuksen käsittelemiseen. Vaikka aihe on erilainen kuin omassa työssäni, sain heidän opasprosessistaan hyviä ja käyttökelpoisia vinkkejä vihkosen laadintaan. Rautamäki ja Storgård nostivat opinnäytetyöraportissaan esiin monia tärkeitä elementtejä, joita tulee ottaa huomioon opasvihkosta laadittaessa. Tällaisia seikkoja ovat oppaan selkokieli, asiasisällön suunnittelu yhteistyötahojen kanssa, tiedon määrän sopivuus sekä kohderyhmän mukaan ottaminen oppaan suunnitteluun, arviointiin ja toteutukseen. (Rautamäki ja Storgård 2011, 35.)

Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa oli hankaluuksia löytää omaa työtäni tarpeeksi lähellä olevaa verrokkimateriaalia. Käyttämäni lähdemateriaali antoi myöhemmin selityksen tähän pulmaan. Aineiston löytämisen haasteena eivät olleet väärät hakusanat tai termit, vaan juuri se, että lastensuojelun tukihenkilötoiminnasta on olemassa niukasti materiaalia. Edellä mainittujen opinnäytetöiden lisäksi hyödynsin prosessissani paljon Anu Korhosen Erityishuoltojärjestöjen liitolle toimittamaa Lastensuojelun tukihenkilön käsikirjaa. Korhosen kirja on saanut alkunsa käytännön tarpeesta ja antoi samalla myös vahvistusta oman aihevalintani perusteluille. (Korhonen 2005, 4–5.)

5 Opinnäytetyön lähtökohta ja tavoitteet

Olen prosessoinut tukihenkilötoimintaa koskevia opinnäytetyöhöni liittyviä asioita tiiviisti jo reilun vuoden. Sosionomiopintojen yksilöasiakasharjoittelun työnohjauksen aikana tukihenkilötoiminnan merkityksellisyys avautui minulle entisestään, kun kuulin vertaiskokemuksia muilta toimijoilta. Omat aiemmat kokemukseni tukihenkilönä toimimisesta ja yhteistyö paikallisten nuoriso- ja sosiaalialan toimijoiden kanssa kannustivat viemään ajatusta eteenpäin. Lähtökohtana opasvihkosen laatimiselle on ollut vaikeus saada tukihenkilöitä. Tukihenkilötoiminnan olen itse aloittanut vuonna 2005 ja toiminut tukihenkilönä yläkouluikäisille ja itsenäistyville nuorille. Lisäksi myönteiset kokemukseni tukihenkilötoimin-

nan vaikuttavuudesta ja yhteistyötahoilta saatu palaute sekä nuorten ja perheiden kanssa käydyt keskustelut ohjasivat myös opinnäytetyöaiheen valintaa.

Opinnäytetyöni tarkoitus ja tehtävä on tuottaa opas yläkouluikäisten nuorten tukihenkilöiden avuksi. Perusturvatoimen antamien tietojen mukaan tukihenkilöistä on pula kaikilla asiakassektoreilla, mutta varsinkin nuorten kohdalla tukihenkilöitä kunnassamme on saatavilla niukasti. Kehitysvammahuollossa toimintamuoto on vakiintunut pitkäjänteisen työn avulla ja samaa kehitystä toivovat monet opinnäytetyöprosessiini osallistuneet toimijat myös lastensuojelun avohuollon palveluihin.

Lahti (2008, 146–147) toteaa, että yhteiskunnalliset seikat lisäävät haasteita sosiaalityölle. Lait ja poliittiset tavoitteet muuttuvat ja laaja-alastuvat ja luovat paineita myös sosiaalityön käytäntöihin ja sisältöihin. Lastensuojelulain 12. § mukaan kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnitelman tulee sisältää tietoa nuorten kasvuoloista, lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista. Lisäksi suunnitelmasta tulee käydä ilmi lastensuojelun tarve kunnassa, siihen varattavista resursseista sekä palvelujärjestelmästä ja yhteistyötahoista, jotka lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi on käytössä. (Räty 2010, 47.)

Pohjois-Karjalan hyvinvointiohjelma 2015:n strategisena tavoitteena on vahvistaa lasten, nuorten ja perheiden ongelmien varhaista tunnistamista ja niihin puuttumista. (Arola, Rintamäki ja Tiainen 2009, 29) Ilomantsin kunnassa on toimittu näiden linjausten mukaan ja lastensuojelutyön strategiseksi suunnaksi valittu ennalta ehkäisevä työote sekä lasten, nuorten ja perheiden varhainen tukeminen (Lapsen ja nuoren hyvä elämä Ilomantsissa 2010, 16). Opinnäytetyölläni halusin vastata tähän tavoitteeseen lastensuojelun avohuollon palvelujen kehittämisen osalta yhdessä työelämän toimijoiden kanssa.

Räty (2010, 47) toteaa, että valtuustotasolla hyväksyttävällä lastensuojelusuunnitelmalla on suuri merkitys koko kunnan toiminta- ja taloussuunnittelulle. Ilo-

mantsissa kuntaan on lastensuojelusuunnitelman mukaisesti perustettu lapsiasiainryhmä, jonka tehtävänä on organisoida suunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden ja toimenpiteiden seuranta ja toteuttaminen. Suunnitelman merkittävimmistä tavoitteista tällä hetkellä vireillä on kasvatus- ja perheneuvolatoiminnan uudelleen käynnistäminen (Lapsen ja nuoren hyvä elämä Ilomantsissa 2010, 16; Ilomantsin kunnanhallitus 14.1.2013 25.§).

Opinnäytetyössäni on toteutettu kaksi kirjallista työtä. Opinnäytetyöraportti sisältää teoreettisen viitekehyksen tukihenkilötoiminnan taustalla olevaan lastensuojelulainsäädäntöön ja lastensuojelun avopalveluihin. Koska opasvihkonen on suunnattu yläkouluikäisten kanssa toimiville henkilöille, raportin teoriaosassa käsitellään myös nuoruutta. Opinnäytetyön toiminnallista osaa varten olen koonnut viitekehykseen perusasioita toiminnallisista ja luovista menetelmistä omaa opasvihkostani ajatellen.

Opinnäytetyöni on toteutettu toiminnallisena työnä ja toimeksiantona. Toiminnallinen opinnäytetyö on tuotos, jonka avulla pyritään ohjeistamaan tai opastamaan käytännön toimintaa ammatillisella kentällä. Tavoitteena voi olla myös toiminnan järjestäminen tai järjeistäminen työelämän kehittämistarpeiden mukaisesti. Kun toiminnallinen opinnäytetyö toteutetaan yhteistyössä työelämän edustajien kanssa, se antaa opiskelijalle hyvät mahdollisuudet opetella projektihallintaa ja tämänkaltaisessa toiminnassa vaadittavaa suunnitelmallisuutta. (Vilkkä ja Airaksinen 2003, 9, 17.)

Opasvihkosen avulla haluan rohkaista tavallisia vapaaehtoisia aikuisia mukaan nuorten tukihenkilötoimintaan. Apu ja hyöty voivat olla pieniä, ja niiden saavuttamiseen voidaan tarvita lukuisia tapaamis- ja toimintakertoja. Yhtä hyvin tulokset voivat olla vaikuttavia jo muutaman tapaamiskerran jälkeen. Saman verran kuin on asiakkaita, on myös lopputuloksia, mutta mielestäni turha ei ole yksikään haavoittuneessa tilanteessa olevan nuoren kohtaaminen.

Toiminnallisien menetelmin nuorta voidaan auttaa löytämään mielekkyyttä koulunkäyntiin, tai ohjattu ja turvallinen vapaa-aika voi innostaa terveellisen ja hyödyllisen harrastuksen aloittamiseen. Tuotteistamisen myötä opasta voivat käyt-

tää lastensuojeluasiakkaiden tukihenkilöt apuna käytännön toiminnassa. Mikäli lehtinen markkinoidaan yleisölle, on tärkeänä tavoitteena lisätä kiinnostusta tukihenkilötoimintaan kunnassamme. Uusia toimijoita tarvitaan haasteelliseen mutta antoisaan lastensuojelupalveluja täydentävään toimintaan. Opinnäytetyöni avulla haluan herätellä meitä tavallisia aikuisia näkemään pehmeiden lastensuojelukeinojen merkityksen nuorten hyvinvoinnille ja ottaa kantaa myös yhteisölliseen vastuuseen.

6 Opinnäytetyöprosessissa käytetyt menetelmät

6.1 Tiedonkeruu opasvihkosen laatimista varten

Opasvihkosen laatimista varten tarvitsin teorian tietoa, jota on kuvattu viitekehyksessä ja opinnäytetyön toiminnallisista menetelmistä kertovassa luvussa. Lisäksi tarvitsin opasprosessin tueksi käytännön tietoa tukihenkilöiltä, nuorilta ja työelämän edustajilta. Keskeistä oppaan toteuttamisessa olikin aineiston keruu eri tavoin. Oppaan tekeminen edellytti osallistavaa ja toimijalähtöistä näkökulmaa ja sen vuoksi tuotoksen valmistamisen ja toiminnan eri vaiheissa on mukana muita toimijoita. Kiviniemen (2001, 68) mukaan haastattelu ja havainnointi ovat aineistonkeruumenetelmiä, joiden avulla päästään tarkasteltavana olevan asian lähelle. Haastattelun ja havainnoinnin suhteen on määriteltävä huolellisesti etukäteen asiat, joista ollaan kiinnostuneita (Aalto-Kallio, Saikkonen ja Koskinen-Ollonqvist 2009, 67).

Omassa työssäni käytin laadullisia tiedonhankintamenetelmiä. Laadulliset menetelmät olivat tarkoitukseen sopivia, koska kyseessä on nuoriin kohdistuvan yksilöohjauksen havainnointi ja haastattelu sekä tukihenkilötoiminnassa käytettyjen menetelmien vertais- ja kokemuksellinen arviointi opasvihkosen laatimista varten. Kohderyhmänä ja toimijoina olivat harkitusti mukaan otetut nuoret ja yhteistyötahot. Vilkkä ym. (2004, 58) toteavat, että toiminnallisissa opinnäytetöissä aineistoa voidaan kerätä ikään kuin konsultaationa. Näin olen toiminut omassa työssäni, jossa työelämän edustajat ja yhteistyökumppanit ovat toimineet asiantuntijoina. Käytyjen haastattelunomaisten keskustelujen lisäksi olen varmistanut

sosiaalitoimen ja sivistystoimen työntekijöiltä opasvihkoseen kootun faktatiedon oikeellisuutta.

6.2 Havainnointi ja haastattelu

Havainnointi on eräs tiedonkeruun perusmenetelmä eri aloilla. Havainnointi tiedonhankintamenetelmänä ei ole pelkästään näkemistä, vaan myös tarkkailua ja kokemista. Toiminnan tavoitteille asetetut havainnointilähtökohdat ja vaatimukset erottavat sen arkipäivän tarkkailusta. (Hirsijärvi 2005, 209.) Havainnointi on haastattelua työläämpi, mutta se antaa paljon sellaista tietoa mitä ei haastattelella saada. Havainnoimalla saadaan suoraa ja välitöntä tietoa yksilön tai ryhmien toimintatavoista ja käyttäytymisestä. Luonnollisissa olosuhteissa välttään keinotekoisuuden rasituksilta ja saadaan monipuolista ja mielenkiintoista tietoa. (Hirsijärvi 1997, 208–210.) Tiedon kerääjän täydellinen pyrkiminen ryhmän jäseneksi ei ole ongelmatonta. Ongelmat ovat tällöin eettisiä ja koskevat sitä, kuinka kertoa osallisille toiminnasta ja sen tarkoituksesta. Havainnoinnin haasteellisuutta lisää se, että aineiston hankkijan käyttäytymisen pitää olla luontevaa ja samanaikaisesti täytyy kerätä huolellisesti aineistoa myöhempää käyttöä varten. (Hirsijärvi 2005, 213.)

Opinnäytetyötäni varten keräsin palautetta ja aineistoa ohjaamistani toiminnallisista tuokioista ja tukihenkilötoiminnasta nuorilta ja yhteistyötahoiltani. Yhdessä tuokiossa mukana oli yhteistyötahoistani perhetyöntekijä, mutta ohjaajana toimin itse. Lisäksi sain ulkopuolista näkökulmaa sosiaalityöntekijöiltä, joiden asiakkaille toimin tukihenkilönä. Kerroin nuorelle ennen toimintatuokion aloittamista, että kyseinen työntekijä on mukanamme opinnäytetyöprosessini vuoksi.

Kun perhetyöntekijä oli mukana toiminnallisessa tuokiossa, arviointi tapahtui toimittamieni etukäteiskysymysten perusteella. Pyysin perhetyöntekijää havainnoimaan seuraavia seikkoja nuoren ja tukihenkilön tapaamisen aikana:

1. Millaisia havaintoja teit nuoresta toimintatuokion aikana?
2. Mitä kehitettävää toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa mielestäsi on?

3. Millaisena nuoren ja tukihenkilön vuorovaikutus näyttäytyi ulkopuoliselle?

Havainnoinnin lisäksi keräsin tietoa opinnäytetyöraporttiin ja oppaaseen myös haastattelemalla. Haastattelin nuoria ja yhteistyötahona toimivaa ammattilaisverkostoa. Hirsjärven (2005, 201) mukaan haastattelu on ainutkertainen ja joustava tapa tiedonhankinnalle. Tällöin ollaan haastateltavan kanssa välittömässä vuorovaikutuksessa, jolloin tiedonkeruuta voidaan säädellä tilanteen mukaan. Haastattelun eduksi voidaan katsoa se, että haastateltava on tilanteen subjekti, jolle annetaan tilaisuus tuoda julki itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti.

Haastattelutilanteessa vastauksiin on mahdollisuus saada täydennystä tai tarkennusta toisin kuin esimerkiksi postikyselyssä. Lisäksi haastattelija voi pyytää perusteluja esitetyille mielipiteille ja tehdä tarpeen mukaan lisäkysymyksiä. Haastattelun eduksi katsotaan myös se, että haastateltavat pystytään tavoittamaan tarvittaessa myöhemminkin, jos esim. aineisto vaatii täydennystä. (Hirsjärvi 2004, 194–195.) Varsinkin nuorten kohdalla oli syytä käyttää avoimia kysymyksiä ja välttää kyllä/ei-vastausten mahdollisuuksia. Mitä enemmän nuori joutui refleктоimaan toimintaansa, sitä autenttisempaan tietoa opasvihkoseeni saan.

6.3 Kyselylomake

Keräsin opasvihkosen laatimista ja arviointia varten aineistoa myös kyselylomakkeella (LIITE 8). Kyselylomaketta laatiessani otin huomioon, että kysymyksellä on selkeä kytkös opasvihkosen suunnitteluun ja toteutukseen. Huolellinen kysymysten asettelu onkin tärkeää, jotta saataisiin tarkoituksenmukaista aineistoa (Alkula, Pöntinen ja Ylöstalo 2005, 123) Huolellisella lomakkeen laatimisella ja esitestaamisella voidaan välttää ja korjata ennakolta mm. mahdolliset väärin ymmärtämiset, päällekkäisyydet ja puutteet. Kysymysten muodon ja järjestyksen arvioinnin ja parantamisen lisäksi esitestauksella voidaan muokata myös annettuja ohjeita ja testata vastausten tarkoituksenmukaisuutta. (Tähtinen ja Kaljonen 1998, 23.)

Kyselylomakkeella oli omassa opinnäytetyössäni suuri merkitys, koska kokosin opasvihkosen sisältöä tukihenkilöiden antamien vastausten ja arvioinnin perusteella. Sen vuoksi testasin tukihenkilöille suunnatun lomakkeen opiskelu- ja työtovereilla, joista monella oli kokemusta erilaisten kyselylomakkeiden laatimisesta ja käytöstä sekä myös tukihenkilötoiminnasta. Opasvihkosen laatimista ja arviointia varten tein kyselylomakkeen jossa on kahdeksan kysymystä. Suurin osa kysymyksistä on avoimia kysymyksiä ja etenkin viimeinen kysymys antoi vastaajalle vapaat kädet ideointiin ja kommentointiin. Pyrin välttämään lomakkeessa kysymyksiä, joihin voisi vastata kyllä tai ei. Tällaisiakin kysymyksiä lomakkeessa oli, mutta vastausvaihtoehdon mukaan vastaajalle annettiin mahdollisuus vastauksen täsmentämiseen.

Alkulan ym. (1994, 130–132) mukaan kyselomakkeen toimivuus tai toimimattomuus näkyy saaduissa tuloksissa. Tiedon tarpeen kartoittamisen lisäksi on oltava selvillä tutkimuksen kohderyhmästä. Ennen kysymysten laatimista on päätettävä, kenelle kysymykset esitetään. Kysymysten muotoilulla voidaan vaikuttaa paljon lomakkeen selkeyteen. Valli (2001, 101–102) toteaa, että kyselylomakkeen eduksi voidaan katsoa se, että aineiston kerääjä ei vaikuta läsnäolollaan vastauksiin. Koen onnistuneeni lomakkeen laadinnassa omassa prosessissani, koska sain kyselylomakkeen avulla käyttökelpoista ja monipuolista aineistoa oppaan sisällön suunnitteluun ja toteuttamiseen.

6.4 Opinnäytetyöpäiväkirja

Vilka ja Airaksinen toteavat opinnäytetyöpäiväkirjan olevan keskeinen dokumentointitapa toiminnallisessa opinnäytetyössä (2004, 21). Opasvihkosen koostamista varten pidin päiväkirjaa tuettavien nuorten tapaamisesta. Kaikki suunnittelemani toiminnot eivät toteutuneet alkuperäisideoinnin mukaisesti. Olin kuitenkin varannut opinnäytetyölleni joustavan ja riittävän pitkän ajan, joten kaikki oppaaseen valitut menetelmät tuli testattua ja sain niihin myös tarvittavaa ulkopuolista arviointia. Muutoksia tapaamisiin tuli eri syistä. Joskus täytyi keksiä vaihtoehtotoimintaa sääolosuhteiden vuoksi ja välillä tuli aikatauluhaasteita toisten järjestämän toiminnan suhteen. Esimerkiksi hevostoiminnan kohdalla oma

ja nuoren aikataulu täytyi sovittaa tallin toiminnan mukaisesti ja itselleni vuoro-työtä tekevänä näiden ajankohtien sovittelu oli välillä hiukan haasteellista. Pääsääntöisesti toiminta tapahtui kuitenkin siten, kuin oli alun perin suunniteltu.

Päiväkirjamerkinnot sisältävät nuorten tapaamisten aikataulut, toiminnan sisällön ja omaa reflektointiani tapaamisen kulusta. Kirjasin ylös myös nuorten kommentteja palautetta toiminnasta ja sen sisällöstä. Dokumentoin myös työelämän edustajien kanssa käymäni keskustelut opinnäytetyöstä. Päiväkirjan pitäminen osoittautui järkeväksi valinnaksi sekä opasvihkosen että raportin laatimisen kannalta. Merkinnoista oli hyvä poimia aineistoa opasvihkoseen ja jälkiarvioinnista sain tukea siihen, onko valittu menetelmä sopiva ja tarkoituksenmukainen tukihenkilötoimintaan.

Päiväkirjadokumentoinnin merkitys oli suuri myös siinä suhteessa, että opinnäytetyöprosessini oli melko pitkä ja ilman kirjaamista moni tärkeä asia olisi saattanut unohtua. Vilkka ja Airaksinen (2004, 19) toteavatkin päiväkirjan toimivan ikään kuin kirjoittajan muistina. Opinnäytetyön ideointi alkoi jo toukokuussa 2012, mutta varsinainen opasvihkosen tuottamisen prosessi alkoi elokuussa 2012. Opasvihkosen laadintaan liittyviä tapaamiskertoja tukinuorten kanssa elokuun 2012 ja helmikuun 2013 välillä oli lähes viikoittain, joten ennätin kokeilla samaa toiminnallista menetelmää heidän kanssaan useamman kerran. Koen hyväksi, että opasta laadittaessa tapaamisia nuorten kanssa oli runsaasti, ettei tuotoksen sisältö jäänyt satunnaisten ohjauskertojen varaan.

6.5 Kädentaidot ja liikunta

Kädentaidot valikoituivat opasvihkosen yhdeksi toiminnalliseksi menetelmäksi Nietosvuoren ja Vuorisen luovia menetelmiä ja nuoruuden kehityshaasteista koskevien näkemysten sekä tukihenkilöiltä saadun palautteen vuoksi. Tukihenkilöt kokivat, että kädentaidot antavat toiminnan toteuttamiselle monipuolisia mahdollisuuksia ja sopivat hyvin opasvihkoseen. Prosessini aikana ohjasin nuorille useita käsityötuokioita. Joulun aikaan huovutin nuoren kanssa tonttuja ja lumiukkoja. Tässä toiminnassa nuori oppi uuden työskentelytavan, ja samaa

tekniikkaa pystyimme hyödyntämään myös korvakorujen valmistamisessa, joka oli nuoresta motivoivampaa kuin joululahmojen tekeminen. Nuoren toiveen mukaisesti erään tapaamisemme aiheena oli kankaanpainanta. Toiminnan aikana nuori koristeli kangaskassin itse ideoimallaan kuviolla. Työskentelyn aikana nuori käytti rohkeasti luovuuttaan ja mielikuvitustaan. Toiminnan aikana pyrin vahvistamaan nuoren arvostusta omiin taitoihinsa antamalla myönteistä palautetta, mitä myös Nietosvuori (2008, 137) pitää tärkeänä.

Raportin alussa mainitsemieni UKK-instituutin ja Nuoren Suomen tutkimusten tuottamien tietojen valossa on helppo perustella liikunnan valikoitumista yhdeksi toimintamenetelmäksi opasvihkoseen. Tukihenkilöille tekemäni kyselyn, oman kokemukseni ja nuorilta saaman palautteen mukaan tärkeää nuorten kanssa toteutettavassa liikunnassa on se, että toiminta on vapaaehtoista ja tuottaa nuorelle iloa ja mielihyvää. Vastauksissa todettiin, että tukihenkilötoiminta mahdollistaa nuorille erilaisten lajien ja liikuntaharrastusten kokeilemisen ilman ison ryhmän painetta. Tukihenkilö on luotettava ja turvallinen aikuinen nuoren arjessa ja voi omalla esimerkillään kannustaa ja tukea nuorta erilaisten liikuntaharrastusten pariin. Tukihenkilöiden vastauksissa tämän menetelmän toimivuutta perusteltiin myös sillä, että nuoren ja tukihenkilön oma harrastuneisuus lisää toiminnan mielekkyyttä ja mahdollisuuksia.

Prosessini aikana liikunnallisia aktiviteetteja nuorten kanssa olivat laskettelu, sulkapalloilu, lenkkeily, frisbee-golf ja kuntosalitoiminta. Liikunnallisten tuokioiden sisällössä otin huomioon nuoren omat toiveet, mutta kannustin myös kokeilemaan joitakin lajeja omien suunnitelmieni mukaan. Toiminnassa mukana olleet nuoret kokivat lasketteluun mukavaksi toiminnaksi, vaikka heillä ei ollut lajista paljoa kokemusta. Rinteessä kävimme nuoren kanssa läpi lasketteluun perusasioita ja korostin etenkin rinneturvallisuuden merkitystä. Tässä toiminnassa kiinnitin huomioita nuorten vastuullisuuteen, joka näkyi vapaaehtoisena kypärän käyttämisenä ja järkevänä toimintana rinteessä.

Sulkapalloa kävin pelaamassa prosessin aikana kahden eri nuoren kanssa. Koska laji on melko kiivastempoinen ja sykettä nostava, antoi sulkapalloilu luontevan keskusteluaiheen hyvän peruskunnon merkityksestä muulle jaksamiselle.

Myös lenkkeily ja kuntosaliharjoittelu olivat prosessin aikana toiminnan sisältönä useampaan kertaan. Nämä lajit jakoivat osallistujien mielipiteitä, mutta tukihenkilönä koen – ja samaa toivat esille myös kyselyyn vastanneet tukihenkilöt – että kannustaminen eri lajien kokeiluun auttaa nuorta valitsemaan itselleen sopivimman liikunnallisen harrastuksen. Frisbee-golfissa yhdistyi monta hyvää vapaa-ajanviettotapaa. Toiminta tapahtui ulkona raittiissa ilmassa ja laji antoi liikkumisen lisäksi mahdollisuuden harjoittaa myös tarkkuutta ja kärsivällisyyttä.

6.6 Luonto- ja hevostoiminta

Nuorten tapaamisten sisältönä oli opinnäytetyöni aikana luontotoiminta kaksi kertaa. Heille suunniteltuja ja prosessin aikana toteutettuja luontoon liittyviä toiminnallisia menetelmiä olivat patikointi ja lumikenkäily. Näissä luontotoiminnoissa yhdistyi myös liikunnan tuoma hyöty. Patikointi tapahtui lähiympäristössämme merkityllä vaellusreitillä. Syksyisen patikkaretken aikana nuori innostui oma-toimisesti täydentämään kesken olevaa kasviotaan ja otimme myös kuvia talveen valmistautuvasta luonnosta. Patikoinnin ja lumilenkäilyn lomassa nuori teki paljon tarkkoja havaintoja luonnosta ja keskustelimme mm. vuodenaikojen vaihtuksista luonnolle ja eläimille. Kyselyyn vastanneiden tukihenkilöiden mukaan luontotoiminta on hyödyllistä ja edullista moneen muuhun harrastukseen verrattuna.

Opinnäytetyöprosessini aikana kävin nuorten kanssa lähitalillamme yhteensä neljä kertaa. Hevosten parissa toimiessaan nuorten saivat osallistua monenlaisiin askareisiin ja opetella ja kokeilla useita asioita. Useimmiten ratsastus sisältyi nuoren ohjelmaan näillä käynneillä, mutta parilla tallikerralla kävimme vain katsomassa tallin uusia tulokkaita tai valokuvaamassa hevosia. Tallituokioiden aikana osallistuimme tallin henkilökunnan antamien ohjeiden mukaan iltatallin tekemiseen, eli jaoimme hevosille iltaruokat, siivosimme tallia ja huolehdimme varusteista. Opinnäytetyöhöni osallistuneille nuorille hevosten kanssa työskentely oli tapaamistemme aluksi vieras asia. Tallitoiminta ja hevosten kanssa työskentely osoittautuivat toimivaksi valinnaksi ja pysyväksi käytännöksi toimintamme sisällössä.

6.7 Arkitaitoja ja opiskeluvalmiuksia kehittävät menetelmät

Leivonta ja ruoanlaitto toteutuivat opinnäytetyöprosessini aikana kolme kertaa. Näissä, kuten muissakin tuokioissa etenin nuoren ehdoilla ja nuori sai itse valita mitä leivomme tai kokkaamme. Tuokioiden aikana teimme sämpylöitä, pizzaa ja korvapuusteja. Näiden valmistaminen oli toimintaan osallistuneille nuorille tuttua, mutta eri työvaiheissa tuli myös tarpeellista kertausta, jolloin nuori sai osaamiselleen ja omatoimisuudelleen vahvistusta. Keittiöaskareiden lomassa lähti luontevasti puheeksi mm. kouluruokailu ja nuorten suhtautuminen siihen.

Yläkouluikäiselle nuorelle on hyväksi, kun hän saa ohjatusti opetella kodinhoitoon liittyviä asioita. Kun nuori innostuu ruoanlaitosta ja on valmis näkemään vaivaa hyvän ja terveellisen ruoan valmistamiseen, on hänellä hyvät valmiudet toimia näin myös itsenäistyessään. (Kivelä ja Lempinen 2010, 70–71.) Omasta ja opasprosessiini osallistuneiden tukihenkilöiden mielestä elämänhallinnallisten hyötyjen lisäksi ruoanlaitto ja leivonta ovat perusteltuja menetelmävalintoja tukihenkilötoimintaan muistakin syistä. Kokkailu ja keittiössä työskentely ovat saamani vertaistukihenkilöpalautteen ja oman kokemukseni mukaan mieluista puuhaa monelle nuorelle ja usein se on ollut myös heidän toiveenaan kun tapaamisia suunnitellaan. Kyselyyn vastanneiden tukihenkilöiden mukaan ja oman kokemuksen mukaan ruokaympyrän orjallinen noudattaminen ei ole tärkeintä, vaan tässäkin toimintateemassa keskeistä on yhdessä tekeminen ja välitön ja luottamuksellinen vuorovaikutus.

Tukihenkilötoiminnan kautta nuorella on mahdollisuus saada apua myös koulutyön haasteisiin. Tukihenkilötoiminnan tavoitteena on tukea asiakkaan selviytymistä päivittäisissä toiminnoissa ja ongelmatilanteissa. Sen takia nuorten kanssa työskenneltäessä on hyvinkin perusteltua ottaa koulutyön tukeminen sisällön painopisteeksi, koska yläkouluikäisen arjessa koulunkäynnillä on hyvin suuri merkitys mm. jatko-opintojen vuoksi. Kyselyyn vastanneiden tukihenkilöiden mukaan oma kiireetön aikuinen läksyjen teon apuna ja kaverina on monelle lapselle suorastaan ylläilyä. Myös prosessiin osallistettujen työelämäedustajien näkemykset nuorten koulunkäyntihaasteissa käytettävistä sopivista keinoista tukivat tämän osion valintaa oppaaseen.

Lisäksi koulutyön tukemisen esiin nostamista oppaaseen vaikuttivat omat kokemukseni ja havaintoni erilaisissa ohjaustehtävissä. Koulunkäyntiavustajan ja lastensuojelulaitoksen ohjaajan työssä olen huomannut oppimisvaikeuksien kuormittavan nuoria erityisesti silloin kun elämässä on muita pulmia. Kun oppimisen tielle tulee esteitä ja epäonnistumisia, ne vaikuttavat haitallisesti nuoren oppimiseen ja koulumenestykseen (Ikonen 1995, 15). Tukihenkilö voi auttaa nuorta löytämään itselleen sopivia opiskelutapoja ja olla tukena esimerkiksi kokeisiin kerrattaessa.

6.8 Läsnaolemisen tarkeys

Edellisissä luvuissa mainitut teemat ovat vihkosen laatimiseen osallistuneiden tukihenkilöiden mukaan yleispäteviä toimintoja, joilla nuoren elämänhallintaa voidaan tukea. Kun ollaan avohuollon palveluiden äärellä, on muistettava, että asiakas osallistuu niihin vapaaehtoisesti. Nuorten kohdalla pitää ottaa huomioon heidän itsemääräämisoikeutensa. Asiakkaat ovat murrosikäisiä, ja valintojen tekeminen ja omista asioista päättäminen voivat olla nuorelle vaikeita. Identiteetin etsintään ja nuoruusikään kuuluu kuitenkin tietojen, taitojen, toiveiden sekä mahdollisuuksien sovittelu sekä erilaisten roolien kokeilu. (Vuorinen 2004, 205–207.) Tämän vuoksi on tärkeää, että nuoren omat toiveet, kiinnostukset ja voimavarat ovat keskeinen elementti tukihenkilötapaamisissa. Opasvihkoseen valitsemani toiminnot ovat oppaan arviointiprosessiin osallistuneiden tukihenkilöiden näkemyksen perusteella helposti mukautettavia nuoren toiveiden ja vahvuuksien mukaan.

Tukihenkilön yksi tärkeä tehtävä onkin herätellä nuorta näkemään omat, olemassa olevat vahvuutensa ja taitonsa. Nuorta täytyy tukea niiden osa-alueiden kehittämisessä, jotka vielä ovat heikkoja. Kun ihminen itse tiedostaa ja tunnistaa omat voimavaransa realistisesti, hän oppii sitä kautta luottamaan itseensä ja selviytymismahdollisuuksiinsa. (Jokelainen 2011, 133.) Ohjattavien omanarvontuntoa ja elämänhallinnan tunnetta voidaan tukea motivoivan, kokemuksellisen ja tarkoituksenmukaisen toiminnan kautta. Se onkin yksi tärkeimmistä seikoista,

joiden vuoksi opasvihkonen käsittelee toiminnallisia menetelmiä ehkäisevän lastensuojelutyön tukena.

Pidän tukihenkilötyössä tärkeänä, että nuori saa itse vaikuttaa toiminnan sisältöön. Opinnäytetyöprosessini vuoksi jouduin kuitenkin välillä ehdottamaan selkeämmin vaihtoehtoja, mutta ”pakkopullaa” en nuorille tarjonnut. Ohjaus- ja neuvontatehtäviin on tarjolla lukuisia erilaisia menetelmiä ja käytäntöjä, mutta yhtä keskeistä elementtiä, kohtaamista ja sen merkitystä ei voi korvata millään keinotekoisella. Olipa asiakkaana lapsi tai aikuinen, hänen kohtaamisensa vaatii työntekijältä omaan ihmisyyteen suostumista ja sitoutumista. Hyvä ja vahvistava kohtaaminen on ensiarvoisen tärkeää, kun työskennellään lasten ja nuorten kanssa. (Pupita-Mattila 2011, 16–18.)

Tukihenkilön käsikirjan toimittaneen Anu Korhosen (2011) ja kyselyyni vastanneiden tukihenkilöiden mukaan tavalliset arkiset asiat ja toiminnot sekä turvallisen aikuisen läsnäolo ovat riittäviä keinoja tukihenkilötoimintaan. Tukihenkilötoiminta on yhteiskunnalle monella tapaa edullinen ja käyttökelpoinen lastensuojelun tukitoimi. Kuntien painiskellessa taloudellisten haasteiden ja resurssien riittävyyden kanssa tukihenkilötyötä kannattaisi hyödyntää enemmänkin. Toiminta nuorten kanssa ei vaadi suuria taloudellisia panostuksia kunnalta, mutta se säästää ajan kuluessa yhteiskunnan varoja monikertaisesti.

Kyselyyn vastanneiden henkilöiden mukaan tukihenkilöltä ei vaadita ”uhrauksia”, eikä hänen tarvitse omistaa kaikkia maailman harrastusvälineitä, vaan nuoren kanssa tehtävä toiminta voidaan suunnitella ja toteuttaa olemassa olevien resurssien ja mahdollisuuksien puitteissa. Toiminnan kannalta on hyödyllistä, kun tukihenkilö voi hyödyntää nuoren kanssa työskentelyssä esimerkiksi omia harrastuksiaan tai muita vahvuuksiaan.

Sekä perhetyöntekijä että kyselyyn vastanneet tukihenkilöt pitivät tärkeänä sitä, että nuori tietää etukäteen, mitä tukihenkilön kanssa tehdään. Varsinkin uuden asian äärellä on tärkeää, että nuori saa riittävän ohjeistuksen ja tuen meneillään olevaan toimintaan. Kannatan näitä mielipiteitä ennen kaikkea nuoren turvallisuuden ja itseluottamuksen näkökulmasta. Nuoren täytyy toiminnan aikana tun-

tea olonsa turvalliseksi. Lisäksi yksi keskeinen osa-alue tukihenkilötoiminnan sisällössä on nuoren vahvuuksien kehittäminen ja sitä kautta itsevarmuuden saaminen. Nämä asiat mahdollistuvat silloin, kun toiminta on hyvin suunniteltua ja yhteisten tavoitteiden mukaista. Molempia elementtejä palvelee kiireettömyys ja suunnitelmallisuus. Kun nuori saa tehdä asiat alusta pitäen itse, hänen kokemuksensa karttuvat. Ennakoimalla ja antamalla tekemiseen aikaa ja neuvoja riittävästi voidaan varmistaa hyvä lopputulos.

7 Opinnäytetyön toteuttaminen

7.1 Toimintaympäristö ja kohderyhmä

Oppaan laatimisen toimintaympäristö on Ilomantsin kunnan lastensuojelun avo-
huollon palveluissa. Paikallisista yhteistyötahoista opasprosessissa on mukana perusturvan lastensuojelutyön sekä sivistystoimen henkilöstöä. Muita keskeisiä toimijoita opasvihkon valmistamisessa ovat nuoret, joille toimin itse tukihenkilönä. Saadakseni riittävän objektiivisen näkökulman oppaan laatimiseen tarvitsin prosessiini vertaisarviointia. Paikkakunnallamme ei kuitenkaan ole tällä hetkellä nuorten tukihenkilöitä, joilta olisin voinut saada palautetta ja arviointia opinnäytetyöhön. Tämän vuoksi pyysin Joensuun kaupungin lastensuojelupalveluissa tukihenkilötoimintaa koordinoivalta henkilöltä mahdollisuutta olla yhteydessä heidän tukihenkilöihinsä ja pyytää heitä arvioimaan tuotostani sen eri vaiheissa.

Opinnäytetyötuotokseni on opasvihkonen käytännön ohjaustyöhön avo-
huollon lastensuojeluasiakkaiden parissa työskenteleville tukihenkilölle. Tuote on materiaallinen mutta sisältää myös palvelunäkökulman niin yksilön kuin yhteiskunnan kannalta. Opinnäytetyöhöni liittyvät verkostot ovat aiheen tuotteistamisen kannalta tärkeässä roolissa. Jämsä ja Mannisen mukaan (2000, 21) oppaan todellisten käyttäjien mielipiteet ovat tärkeitä niin sisällön arvioinnin, kehittämisen kuin oppaan käytettävyyden ja toimivuuden arvioinnin suhteen. Omas-
sa prosessissani olenkin tukeutunut opasvihkon sisällön tuottamisessa tuki-

henkilönä toimivien henkilöiden arviointiin. Tärkeitä osallistujia opasprosessissa ovat myös palvelun järjestäjät eli kuntamme sosiaalityön henkilöstö.

Tukihenkilöitä, joiden kokemustietoa oppaan laatimisessa hyödynsin oli viisi, joukossa sekä miehiä, että naisia. Osalla heistä oli jo pitkä kokemus tukihenkilötyöstä ja osa oli toiminut vähemmän aikaa tukihenkilönä nuorelle. Tämä seikka varmistikin monipuolisen näkökulman opinnäytetyön tuotoksen valmistamiseen ja sen arviointiin. Koska opas kohdennetaan yläkouluikäisten tukihenkilötyöhön, myös oppaan työstämisvaiheessa olevien tukihenkilöiden tulee toimia noin 12–16-vuotiaiden nuorten kanssa. Tämän ikähaarukan olen valinnut kohderyhmäksi, koska riski joutua elämänhallintaa vaikeuttaviin pulmiin on suuri erilaisten nivelvaiheiden aikana (yläkouluun siirtyminen, murrosiän tuomat paineet, ammatinvalintakysymykset).

Kun sosiaalialalla tuotteistetaan osaamista tai palveluja, on tärkeää tunnistaa ja täsmentää asiakkaan tarpeet joko yhdessä asiakkaan, hänen omaisensa tai ammattilaisverkostonsa kanssa. Oleellista on myös tavoitteiden asettaminen ja tarkoituksenmukaisten menetelmien valinta. Jämsä ym. (2000, 23–24) toteavat, että tällä hetkellä sosiaalialan osaamisessa pidetään tärkeänä auttavaan vuorovaikutukseen liittyvää osaamista ja asiakkaiden kohtaamisessa käytettyjen menetelmien ajanmukaisuutta ja toimivuutta. Koen että olen opinnäytetyöaiheeni kanssa hyvin lähellä näitä mainittuja seikkoja ja tukihenkilötyön yksilöohjauksen näkökulma antaa hyvät puitteet niiden toteuttamiseen.

7.2 Työelämäyhteistyö opasvihkosen toteuttamisen aikana

Opinnäytetyöprosessini aikana tein yhteistyötä sosiaalitoimen ja sivistystoimen työntekijöiden kanssa. Jo opinnäytetyön ideointivaiheessa osallistin heitä ja lähetin opinnäytetyösuunnitelmani sähköpostitse sivistysjohtajan ja vastaavan sosiaalityöntekijän sekä perusturvajohtajan kommentoitavaksi. Heidän palautteensa pohjalta lähdin kehittämään suunnitelmaa kuntamme lastensuojelun avohuollon palvelujen tarpeiden mukaiseksi. Olen ollut edellä mainittujen viranhaltijoiden kanssa samassa työryhmässä laatimassa Ilomantsin kunnan lasten-

suojelusuunnitelmaa, joten opinnäytetyöaiheeni tarpeellisuudesta oli työelämätoimijoiden kanssa yhteinen näkemys heti alusta lähtien.

Opinnäytetyöprosessin edetessä tein yhteistyötä käytännön toimijoiden kanssa molemmissa edellä mainituissa hallintokunnissa. Oppaan laatimista ajatellen keskeistä oli yhteistyö lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijöiden kanssa. Heidän kauttaan olin saanut asiakkaakseni nuoret, joille toimin tukihenkilönä opinnäytetyöprosessini aikana. Yhteisissä tapaamisissa pohdittiin syitä ja keinoja yläkouluikäisten nuorten erilaisiin elämänhallinnallisiin haasteisiin ja sain näistä keskusteluista ideoita oppaan sisältöön ja myös menetelmällisiin valintoihin.

Koulukuraattorin kanssa kävin sähköpostikeskustelua oppaan sisältöä suunnitellessani ja opinnäytetyön viitekehystä laatiessani. Koulukuraattori osallistui oppaan sisällön arviointiin oppilashuollon ja sidosryhmäyhteistyön näkökulmasta. Tukihenkilötoiminnasta vastaava sosiaaliohjaaja ja koulukuraattori tekevät paljon oppilashuoltoon liittyvää yhteistyötä. Tapasin molempia myös henkilökohtaisesti opinnäytetyöprosessin aikana ja käymissämme keskusteluissa he toivat esille, että nuorten vapaa-aikaan liittyvien haasteiden suhteen ensisijaisena vaihtoehtona pohditaan usein tukihenkilötoiminnan mahdollisuutta.

Sosiaalitoimen ja sivistystoimen työntekijät osallistuivat opasvihkosen laadintaan monella eri tasolla. Sisältöä tukihenkilötoiminnan ja Ilomantsin kunnan käytäntöjen osalta tässä avohuollon palvelussa työstin sosiaalityöntekijöiden kanssa. Kävin sisällöstä keskustelua nuorten palaveritapaamisten jälkeen ja erityisesti prosessin loppupuolella sähköpostitse. Tällä vastavuoroisesti reflektovalla tavalla oli merkitystä varsinkin vihkosen koevedosten arvioinnissa. Oppaan valituista toiminnallisista menetelmistä ja muista harrasteisiin liittyvistä asioista sain palautetta ja arviota mm. liikuntasihteeriltä ja nuoriso-ohjaajalta.

7.3 Opinnäytetyöprosessin eteneminen

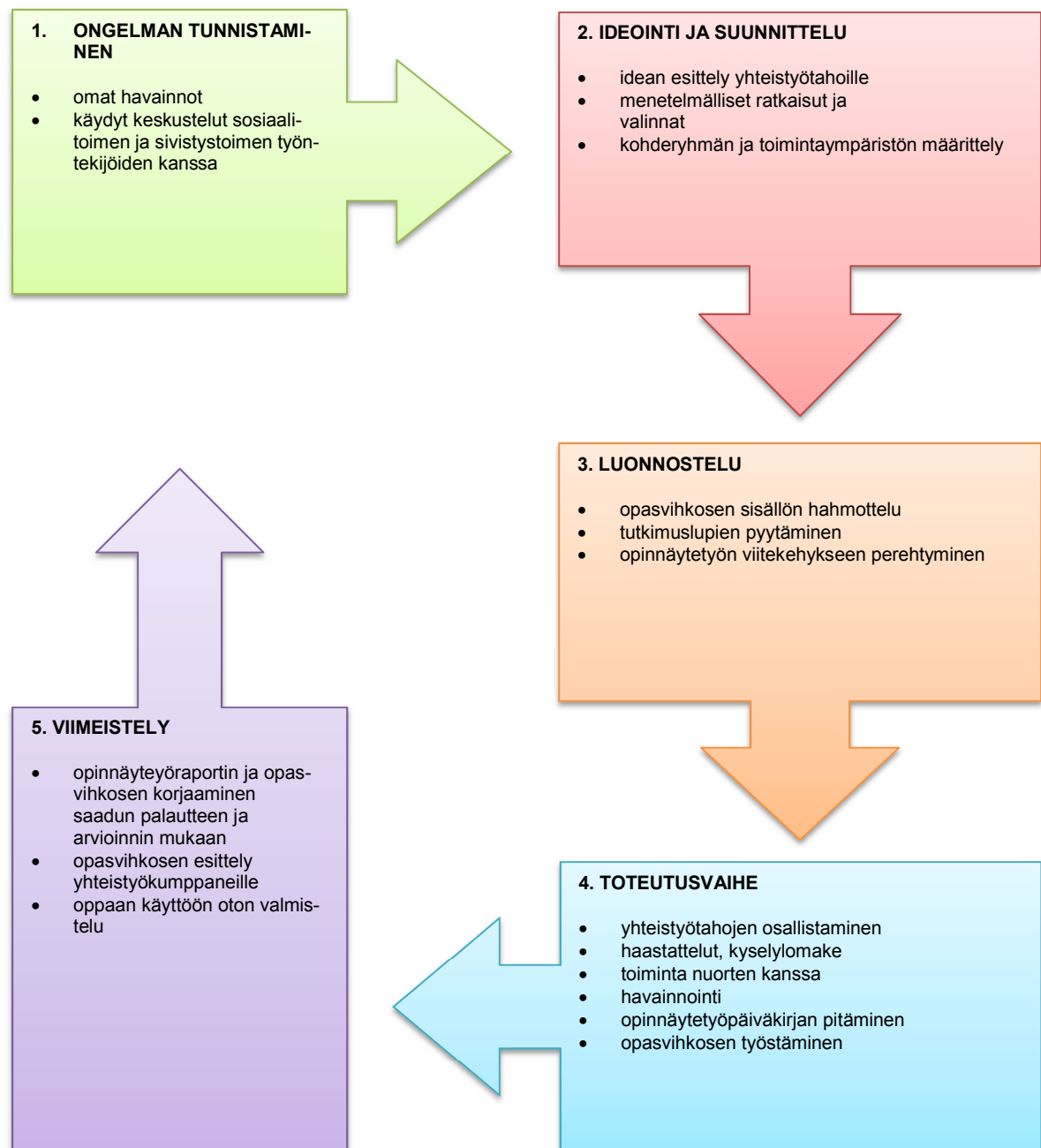
Perinteisesti prosessi on kuvattu vaiheittaisena tapahtumasarjana. Prosessilla sanotaan olevan monia etenemissuuntia, ja tyypillisiä piirteitä sille ovat avoimuus, ennakoimaton vaihteellisuus ja rönsyilevyys. (Seppänen-Järvelä 1999, 113.) Onnistunut kehittämistyö edellyttää, että kaikki intressiryhmät ja toimijat ovat mukana jo suunnitteluvaiheessa. Sulavuori (2007, 16) toteaa, että kehittämistarpeiden ja tavoitteiden tunnistaminen on tehtävä työyksikötasolla. Kehittämistarve lähtee tyypillisesti siitä, että ollaan tyytymättömiä nykytilaan ja toimijoiden keskuudessa nousee tarve selvittää asioita ja muuttaa niitä. Kaikki nämä mainitut elementit toteutuivat myös omassa opinnäytetyössäni.

Prosessin selkeyttämisen vuoksi jäsennän opinnäytetyöprosessiani ja sen eri vaiheita kaavion avulla. Kaavion laatimisessa käytin apuna Heikkisen, Rovion ja Kiilakosken (2007, 78–81) näkemyksiä prosessin etenemisestä ja Jämsän ym. (2000, 54) kuvaamia tuotekehitysvaiheita. Prosessikaavioista on toki olemassa valmiita malleja, mutta koska haluan kuvata prosessiani mahdollisimman yksinkertaisesti, tein lähdekirjallisuuden pohjalta oman kuvion opinnäytetyöprosessini ja opasvihkosen laadinnan eri vaiheista.

Omasta opinnäytetyöstäni voin osoittaa viisi toisistaan selkeästi erottuvaa vaihetta. Opinnäytetyöni aloitustilanne on kuvattu seuraavalla sivulla esitetyssä kaaviossa (kuvio 1) kohdassa yksi, ongelmien tunnistaminen. Heikkinen, Rovio ja Kiilakoski (2007, 78) toteavat, että toimintatutkimuksen lähtökohta poikkeaa tavanomaisesta tutkimusprosessista. Toiminnallisen prosessin lähtökohtana voi olla arkisessa toiminnassa havaittu ongelma, johon lähdetään etsimään ratkaisua joskus hyvinkin spontaanisti. Omassa prosessissani tämä ongelman tunnistaminen - eli tukihenkilöiden saatavuuden vaikeus - tapahtui omakohtaisten kokemusten ja yhteistyötahojen kanssa käytyjen keskustelujen kautta. Jämsän ym. (2000, 35) mukaan ideointivaiheessa keskeistä onkin monipuolisen tiedon hyödyntäminen.

Prosessin toisessa eli ideointi- ja suunnitteluvaiheessa pohdin kuinka ilmenneisiin ongelmiin voidaan vastata. Heikkisen ym. (2007, 78) mukaan uuden toimin-

tatavan kehittäminen ja suunnittelu vaativat vastavuoroista keskustelua ja ajatustyötä. Tässä vaiheessa ilmoitinkin opinnäytetyöajatukseni yhteistyötahoille ja aloimme ideoida asiaa yhdessä eteenpäin. Kun opinnäytetyöidea ja -suunnitelma alkoivat tässä vaiheessa selkiytyä, pyysin tutkimusluvat (liitteet 1 ja 3) sivistysjohtajalta ja perusturvajohtajalta.

Kuvio 1. Opinnäytetyöprosessin eteneminen

Opinnäytetyöni kolmannen ja neljännen, eli luonnostelu- ja toteutusvaiheiden välillä oli pitkä tauko, koska opinnäytetyöni ideointi sattui touko-kesäkuun tienoille. Yhteistyötahojeni kesälomakauden vuoksi jätin käytännön toteutuksen odottamaan syksyä. Prosessiani tämä tauko ei haitannut, vaan pikemminkin päinvastoin. Kesän aikana ennätin luonnosteluvaiheen mukaisesti pohtia opinnäytetuotoksen sisältöä ja suunnitelmaa toiminnalle. Jämsän ym. (2000, 43) mukaan luonnosteluvaiheelle ominaista on analysoida niitä asioita, jotka ohjaavat suunnittelua ja tuotteen valmistamista. Omassa prosessissani tähän vaiheeseen sisältyi opasvihkosen sisällön ja tukihenkilötuokioiden hahmottelua. Tuotekehityksen luonnosteluvaiheessa on tärkeää selvittää tuotteen asiasisältö, toimintaympäristö ja sidosryhmät (Jämsä ym. 2000, 43). Luonnosteluvaiheessa kävinkin läpi aiempia tuotoksia ja hankkeita, jotka koskivat tukihenkilötoimintaa. Lisäksi kirjoitin tässä vaiheessa raporttiosuuden viitekehystä ja tutustuin opinnäytetyöni teoriataustaan syvemmin.

Prosessini neljäs vaihe on tuotteen kehittäminen ja toteutusvaihe. Jämsän ym. (2000, 54) mukaan tämä vaihe sisältää varsinaisen käytännön toiminnan ja toiminta etenee niiden valintojen ja ratkaisujen mukaan, joita suunnitteluvaiheessa on tehty. Omassa prosessissani tämä vaihe sisälsi useita menetelmiä. Painopiste tässä toimintavaiheessa oli nuorten tapaamisissa ja toiminnallisten tuokioiden ohjaamisessa tukihenkilötoiminnan aikana. Olimme sosiaalityöntekijän ja nuoren kanssa tehneet tukihenkilösopimukset loppukesästä ja tavanneet myös vanhempien kanssa. Tässä yhteydessä vanhemmilta ja nuorilta kysyttiin suostumus osallisuuteen (liite 5) opinnäytetyöni toteuttamisessa.

Prosessin toteutusvaiheessa tapasin nuoria etukäteen suunnitellun aikataulun ja toimintasisällön mukaisesti. Jämsä ym. korostavat, että tuotteen keskeisin ominaisuus on sen välittämä informaatio ja tästä syystä sisällön muodostamisessa on huomioitava, että asiat on tuotettu täsmällisesti, tosiasiat ja vastaanottajan tiedontarve huomioiden. Tärkeä väline koko prosessissa, mutta etenkin tässä vaiheessa olikin opinnäytetyöpäiväkirjan pitäminen. Kirjasin päiväkirjaan tapaamisten keskeiset sisällöt myöhempää käyttöä varten. Käytin opinnäytetyöpäiväkirjan tuomaa informaatiota apuna mm. kyselylomakkeen laadinnassa ja opasvihkoseen valittujen toiminnallisten osioiden valinnassa.

Prosessin neljännessä vaiheessa laadin kyselylomakkeen (liite 8) vertaistukihenkilöille, jotka osallistin oppaan sisällön laatimiseen. Ennen lomakkeen lopullista muotoa kävin tapaamassa Joensuun kaupungin lastensuojelun sosiaalityöntekijää. Sain häneltä opinnäytetyöprossiini mukaan lupautuneiden tukihenkilöiden yhteystiedot kyselylomakkeen lähettämistä varten. Kyselyt tukihenkilöille toimitin sähköpostitse. Saatuaani palautteet kyselyyn käytin heidän vastauksiin keskeisenä työvälineenä, kun jatkoin opasvihkosen sisällön suunnittelua.

Tässä prosessin toiseksi viimeisessä vaiheessa pidin yhteyttä myös yhteistyötahoihin. Pyysin yhteistyökumppaneiltani kommenttia loppusuoralla olevasta opinnäytetyöraportista sekä opasvihkosen kirjallisesta osiosta. Näiden palautteiden jälkeen olin yhteydessä opasvihkosen layoutista vastanneeseen henkilöön ja aloimme suunnitella oppaan ulkoasua. Tässä vaiheessa varmistin myös toiminnallisissa osuuksissa mukana olleista harrastepaikoista, voinko laittaa niiden yhteystiedot opasvihkosen takasivulle.

Jämsä ym. (2000, 54) mukaan prosessin viimeisessä eli viimeistelyvaiheessa tuotetta korjataan ja sen yksityiskohtia muokataan tarpeen mukaan. Tässä vaiheessa tein korjauksia opasvihkoseen ja muokkasin sisältöä saamieni palautteiden perusteella. Kävin läpi myös kielenhuoltoon liittyviä asioita ja tein lopullisia kuvavalintoja opasvihkoseen. Tässä vaiheessa pyysin kokonaisarviota opinnäytetyöprosessista yhteistyötahoina olevilta työelämän edustajilta, nuorilta ja prosessiin osallistuneilta tukihenkilöiltä.

Prosessin tässä vaiheessa opinnäytetyöraporttini koki suuremmat muutokset kuin itse opasvihkonen. Viime hetken muutokset opinnäytetyön kirjallisessa osuudessa vaikuttivat hiukan myös opasvihkosen sisältöön. Tässä vaiheessa tuli ajankohtaiseksi myös tuotteen jatkokäytön suunnittelu ja olin yhteydessä kansalaisopistoon tukihenkilökurssin järjestämisestä.

8 Tuotoksen esittely

Tässä luvussa esittelen oppaan sisältöä ja ulkonäköä ja kerron kuinka sisältö on tuotettu opasvihkoseen. Opasvihkosen sisältöä suunnitellessani ja toteuttaessani hyödynsin tukihenkilöiltä saamiani vastauksia ja sidosryhmäläisten näkemyksiä sekä nuorten antamaa palautetta. Oppaan layoutin on laatinut Päivi Kaasinen antamani ohjeistuksen mukaan. Hän tutustui myös opinnäytetyöraporttiini, että sai selkeämmän kuvan projektistani. Toimitin Kaasiselle oppaan tekstit ja kuvat, joista hän muokkasi 210 x 210 kokoisen oppaan. Kansikuva on kuvapankista, mutta muut oppaan kuvat ovat opinnäytetyöhön liittyvien toiminnallisten tuokioiden aikana otettuja.

Opasvihkosessa on 10 sivua, ja se on väritykseltään sinisen, harmaan ja turkoosin sävyinen. Menetelmäkuvausten yhteydessä on korostettu muutamia ideoita tukihenkilötoiminnan tueksi pinkillä vinkki-otsikolla. Varsinaisen asiatekstin lisäksi olen yhdessä nuorten kanssa valinnut oppaaseen muutaman runon, jotka meidän mielestämme kuvaavat tukihenkilötoimintaa. Lisäksi ne antavat opasvihkoselle lisäilmettä. Runot ja mietelauseet opasvihkosessa ovat ilomanttilaisen Kirsti Kivimäen tuotantoa.

8.1 Tietoa tukihenkilötoiminnasta

Oppaan ensimmäisellä sivulla on yleisesittely, joka kertoo millaisissa tilanteissa nuori ja hänen perheensä voivat saada lastensuojelun avohuollon palveluja. Lisäksi tässä osiossa kerrotaan oppaan käyttäjälle tukihenkilötoimintaa säätelevästä laista ja mm. vaitiolovelvollisuuden sitovuudesta. Opasvihkosen alussa kerrotaan tukihenkilötoiminnan keskeinen sisältö ja avataan tukihenkilön roolia. Tämän jälkeen opastekstissä perustellaan toiminnallisten menetelmien käyttökelpoisuutta nuoren kanssa toimittaessa.

Tässä osiossa on kerrottu myös tukihenkilöasiakkuuden eri vaiheista, kuten lastensuojelulain mukaisen päätöksen tekemisestä ja yhteispalavereista, joita pidetään nuoren, perheen, tukihenkilön ja sosiaalityöntekijän kesken. Tukihenkilöi-

den antamissa vastauksissa koettiin, että olisi hyvä tietää enemmän lasten taustoista. Asiaa perusteltiin sillä, että mikäli asiakkaasta tiedettäisiin enemmän, helpottuisi tukihenkilötoiminnan suunnittelu, kun tavoitteita ja toimintaa osaisi kohdentaa nuoren kannalta oikeaan suuntaan. Tämä on myös minun mielestäni oleellinen seikka, ja ratkaisin asian prosessissani siten, että tässä osiossa kerrotaan perheen kanssa tehtävän yhteistyön merkityksestä.

Ilomantsin kuntaa koskevat tiedot tukihenkilötoiminnasta yhteystietoineen tulivat oppaan loppuosaan. Tähän osioon on koottu tiedot siitä, mikä hallintokunta vastaa tukihenkilötoiminnasta kunnassamme. Lisäksi tässä tekstiosuudessa kerrotaan tukihenkilölle maksettavasta korvauksesta ja siitä, kuinka tukihenkilötoiminnasta aiheutuvat materiaali- ym. kulut korvataan tukihenkilölle. Opasprosessiin osallistuneiden tukihenkilöiden ja sosiaalitoimen henkilöstön palautteen perusteella tähän osioon on koottu myös suositukset tapaamiskerroista ja muutamista muista käytännön asioista.

Ensimmäisen vedoksen jälkeen koin, että Ilomantsin kunnan tukihenkilötoimintaa käsittelevän osion sijainti oppaan lopussa on looginen, vaikka yleistieto tukihenkilötoiminnasta on oppaan alkuosassa. Opasvihkosen loppuosaan tuli muitakin yhteystietoja kunnasta ja yhteistyötahoilta, joten nyt kaikki keskeiset yhteystiedot löytyvät samalta aukeamalta

8.2 Toiminnallisten menetelmien kuvaukset

Oppaan pääpaino on toiminnallisten menetelmien kuvauksissa ja niiden soveltamisessa tukihenkilötyöhön. Jokaiselle valitulle menetelmälle on varattu oppaassa oma osio. Menetelmäkuvaus sisältää perusasioita valitusta aktiviteetista ja konkreettisia esimerkkejä kyseisestä toiminnasta. Toiminnallisia menetelmiä, joita oppaassa esimerkinomaisesti kuvaan ovat mm. liikunta, kädentaidot ja luontotoiminta. Kirjoitin opasvihkoon perusasioita toiminnoista ja harrasteista, joita yläkouluikäisen nuoren kanssa kannattaa kokeilla. Tuotokseen on koottu kuusi eri toimintavaihtoehtoa.

Opasvihkosen tarkoitus on antaa käyttökelpoisia toimintavinkkejä tukihenkilöille, mutta mielestäni on tarkoituksenmukaista antaa tilaa myös heidän omalle osaamiselleen, ideoinnilleen ja persoonalleen. Tämän ajatuksen valossa oppaaseen on koottu kunkin toiminnan pääpiirteitä, mutta ei seikkaperäisiä ohjeita, joiden mukaan tulee toimia. Perustelen ratkaisua myös sillä, että kaikki vastanneet pitivät tärkeänä, että lapsi tai nuori osallistuu tapaamiskertojen sisällön suunnitteluun, joten on tärkeää, että toiminnan sisältöä ei rajata liian kaavamaisilla ohjeilla.

Muutamassa vastauslomakkeessa esitettiin, että opasvihkoseen tulisi joidenkin peruslajien ja harrasteiden sääntöjä. Hahmotellessani peliohjeita näiden vinkkien mukaan tulin kuitenkin siihen tulokseen, että vihkonen leviäisi liian laajaksi. Tätä pohtiessani sain mielestäni hyvän idean, jossa voin hyödyntää erään ilomantsilaisen opiskelijan erittäin hyvin toteutettua ja käytännönläheistä opinnäytetyötä. Kyseessä on kädentaitojen ohjaaja Maire Purmosen valmistama luovien menetelmien ohjauspaketti, jota voi lainata maksutta Ilomantsin kansalaisopistolta. Erityisnuorten kanssa työskennelleenä Purmonen koki idean hyväksi ja antoi mielellään suostumuksensa opinnäytetyönsä hyödyntämiseen. Opasvihkosen kädentaito-osuudessa on tiedot Purmosen ohjauspakettien sisällöstä ja lainauspaikasta.

8.3 Vinkkejä tukisuhteen ylläpitoon

Oppaan viimeiselle sivulle olen koonnut hyödyllisiä internetlähteitä ja kirjallisuuslistan. Näitä lähteitä olen käyttänyt opinnäytetyöprosessini aikana ja myös aiemmissa työtehtävissä nuorten parissa suunnitellessani ohjauksen sisältöä. Toiminnan sisällön suhteen tukihenkilöt eivät kokeneet tarvitsevansa mitään tiettyä erityisosaamista, vaan tärkeimpiä toimintaa tukevia elementtejä ovat avoin mieli, kyky kuunnella ja olla läsnä. Luottamuksellisuuden ja läsnäolon merkityksellisyyttä korosti myös havainnointiin osallistunut perhetyöntekijä. Mielestäni hän kuvaa asiaa osuvasti todetessaan, että nuoren luottamus tukihenkilöön näkyy siten, että nuori ei toiminnallisen tuokion aikana koe tarvetta sooloilla tai päteä. Näiden näkemysten pohjalta valikoitui teksti opasvihkosen tukihenki-

lön roolia käsittelevään osioon. Oppaassa korostetaan luottamuksellisen ja välittömän vuorovaikutuksen sekä yhdessä tekemisen merkitystä.

Muutamissa tukihenkilöiden vastauksissa nostettiin esille mahdollinen motivaatiopula niin tukihenkilön kuin asiakkaankin kohdalla ja ehdotettiin, että myös näihin seikkoihin kiinnitettäisiin huomiota oppaan sisällössä. Nuoren kohdalla olen pyrkinyt avaamaan motivaatioasiaa toiminnallisten menetelmien perusteissa ja nuoren oman kiinnostuksen löytämisessä. Tukihenkilön motivoiminen ja sen tiedon tuottaminen oppaaseen olikin haastavampaa. Lopulta ratkaisu löytyi omien kokemusten, kyselylomakkeiden ja perhetyöntekijän kommenttien kautta. Vaikka nuoren kanssa edetään tänään yksi askel eteenpäin ja huomenna mennään kaksi taaksepäin, on tukihenkilön tärkeää pysyä nuoren rinnalla molemmissa tilanteissa. Oppaaseen asia on tuotu esiin siinä näkökulmassa, että tukihenkilön paras palkkio on se luottamus, jota nuori osoittaa vaikeissakin tilanteissa.

8.4. Opasvihkosen arviointia

Opasmateriaalin työstäminen edellytti väliarviointia prosessin eri vaiheissa. Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa oli tärkeää saada palautetta mm. kohde-ryhmän sopivuudesta, vaikkakin opasvihkosen tarvelähtöisyys on ollut koko idean lähtökohta. Opinnäyteprosessin toteuttamisvaiheessa haastattelujen ja havainnointitilanteiden yhteydessä oli mahdollisuus saada tilannekohtaista arviointia sen hetkisesti mukana olevalta yhteistyötaholta. Toimintatuokioiden jälkeen reflektoin omaa toimintaani ja keskustelin asioista sekä ammattilaisverkoston että nuorten kanssa.

Arviointi oppaan laatimisen eri vaiheissa oli vahvasti kokemuksellista ja monita-
hoista. Lopputuloksen saavuttamiseksi hyödynsin monipuolisesti aineistoa, jota prosessin aikana sain. Toiminnallani oli selkeä tavoite: aikaansaada toimiva opasvihkonen nuorten tukihenkilötoimintaan. Mielestäni tarkastelin ja arvioin yhdessä muiden toimijoiden kanssa kriittisesti sitä, ovatko valitut menetelmät ohjanneet prosessia toivottuun lopputulokseen. (Seppänen-Järvelä ym. 2004,

39.) Omat vahvat visioni eivät päässeet liaksi vaikuttamaan lopputulokseen, kun annoin tilaa kaikille yhteistyötahoille prosessin eri vaiheissa. Seppänen-Järvelän ajatuksia mukaillen voisin todeta, että kehittämistyötä tuleekin havainnoida ja arvioida siten, että prosessi on polku, jonka välietappien kautta kuljetaan kohti toivottua lopputulosta.

Oppaan laatimisprosessissa mukana olleiden tukihenkilöiden tuottamien tietojen ja kokemusten avulla pystyin arvioimaan ovatko oppaaseen valitut toiminnalliset ja luovat menetelmät hyödyllisiä ja käyttökelpoisia yläkouluikäisen kanssa toimittaessa. Tätä tarkoitusta varten laadin tukihenkilöille kyselylomakkeen (liite 8), jonka avulla kartoitin erityisesti sitä, olenko onnistunut valitsemaan oppaaseen nuorten tukihenkilötoimintaan tarkoituksenmukaisia menetelmiä. Lisäksi koin tärkeäksi saada ulkopuolista arviota myös muista asioista, joita he tukihenkilön näkökulmasta katsottuna pitävät tärkeänä.

Tukihenkilöiden mukaan oppaan sisältö ja rakenne on selkeä ja johdonmukainen. Vastaajien mukaan olennaiset asiat kerrotaan opasvihkosessa tiiviisti, mutta kuitenkin kattavasti. Erityisen tyytyväinen olen siitä, että tukihenkilöt kokevat toiminnallisten menetelmien valinnan onnistuneen ja niiden kuvaamisen olevan toimivia käyttäjän kannalta. Oppaaseen valittujen harrastekuvausten ja vinkkien todetaan olevan käytännönläheisiä ja auttavan hyvin aloittelevaa tukihenkilöä. Vastaajien mukaan ne toimivat idealähteenä myös kokeneemmalle tukihenkilölle. Myös harrastepaikkojen yhteystietojen kokoaminen opasvihkoseen koettiin hyväksi ratkaisuksi etenkin aloittavien tukihenkilöiden kannalta.

Vastaajat totesivat, että toiminnan toteuttamisen kannalta keskeiset tiedot tukihenkilötoiminnasta ja tukihenkilön roolista on kerrottu hyvin. Arvioijien mukaan tukihenkilötoiminnan periaatteita on avattu riittävästi ja myös käytännön asioiden esittely on selkeää. Sekä tukihenkilöt että työelämän edustajat olivat tyytyväisiä oppaan visuaaliseen ilmeeseen. Arvioijista eräs totesi oppaaseen valittujen valokuvien inhimillistävän opasvihkosta ja useammassa vastauksessa todettiin, että oppaaseen valittuihin Kivimäen runoihin tiivistyy koko tukihenkilötoiminnan idea. Vastaajien mukaan on tärkeää, että tukihenkilö sisäistää ja ymmärtää toiminnan keskeisen asian, eli välittämisen ja läsnäolon.

Ainoa asia mitä tukihenkilöistä muutamat hiukan kyseenalaistivat, koski oppimistyyliä. Erityisopettajien, koulukuraattorin ja sosiaalityöntekijöiden kanssa käymieni keskustelujen perusteella jätin ne kuitenkin oppaaseen. Perustelen valintaa mm. sillä, että oppimistyyliihin on ilomantsilaisten oppilaiden kohdalla kiinnitetty huomiota viime vuosina ja asiaa avataan vanhemmille ja muille kasvattajille mm. koulun lukuvuositedotteessa. (Pogostan koulu 2012)

Kukaan vastanneista tukihenkilöistä tai työelämän edustajista ei tuonut tätä seikkaa esille, mutta koevedosten jälkeen aloin itse pohtia olisiko vihkoseen pitänyt avata jonkin verran nuoruuden käsitettä ja murrosiän vaikutuksia nuoren elämään. Vaikka oppaan laatimisessa painopiste on toiminnallisissa menetelmissä ja tukihenkilötoiminnan avaamisessa, nuoruutta ikä kautena olisi ehkä syytä käsitellä yleisellä tasolla, koska tukihenkilöiden kokemukset nuorten kanssa työskentelystä voivat olla niukkoja. Onneksi tämän asian käsittely ei ole myöhäistä vielä, koska opinnäytetyöseminaarin jälkeen kokoonnumme työelämän edustajien kanssa ja tarvittaessa teemme joitain muutoksia vihkoseen.

Vihkosen tekstin arvioinnissa mukana olleiden ammattilaisten tuki puolestaan on varmistanut sen, että tuotokseen kirjoitettu teksti on asiasisällöltään oikein. Tukihenkilöiden avulla pystyin testaamaan opasvihkosen käyttökelpoisuuden ei-ammattilaisten ohjaajien keskuudessa. Opasvihkosessa käyttämäni kieli oli tukihenkilöiden ja muiden prosessiin osallistuneiden toimijoiden mukaan tarkoitukseen sopivaa. Hyvän kieliasun löytäminen olikin haaste, koska työn ja opintojen myötä tulee herkästi käytettyä sellaista ammattislangia tai sosiaalialan termejä, jotka eivät välttämättä oppaan käyttäjille avautuisi.

9 Pohdinta

Tässä luvussa pohdin opinnäytetyöprosessia kokonaisuutena, sen aikana syntyneitä oppimiskokemuksiani, ammatillista kasvuani ja myös tulevaa sosionomin

roolia. Keskeistä on arvioida myös sitä, onnistuinko saavuttamaan opinnäytetyölle asettamani tavoitteet ja olivatko toteuttamistapa ja valitut menetelmät toimivia. Luotettavuuden ja eettisyyden arviointi tapahtuvat tässä luvussa osallistamisen, sosiaalialan tuotteistamisen ja laadullisen tutkimuksen periaatteiden kautta.

9.1 Opinnäytetyöprosessin arviointia

Koska opinnäytetyössäni on kyse kehittämistyöstä, arvioin oppaan laatimista ja siihen liittyvää toimintaa prosessiarvioinnin keinoin. Prosessiarvioinnissa arvioinnin kohteena on tapahtumasarja eli prosessi, ja siinä pyritään arvioimaan toimintaa, jonka avulla tuloksia ja vaikutuksia selvitetään. (Aalto-Kallio ym. 2009, 95.) Omassa työssäni prosessiarviointi eteni karkeasti kuvattuna siten, että opasvihkosen laatimisen eri vaiheissa keräsin palautetta muilta toimijoilta ja näiden tulosten perusteella kokosin aineistoa opasvihkoseen.

Opinnäytetyöni tuotteistamisessa lopputuloksen arviointi perustuu prosessin alussa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen, mutta ilman väliarviointeja lopputulos ei olisi ollut toivotun kaltainen. Prosessiarvioinnissa on tyypillistä, että keskitytään siihen, onko tavoitteet saavutettu ja mitä saatiin aikaan. (Vataja & Seppänen-Järvelä 2009, 217.) Keskeinen tavoitteeni oli tuottaa opasvihkonen tukihenkilötoiminnan tueksi. Vatajan ym. mukaan kehittämistyön suuri haaste on sisällyttää arviointia projektin sisälle ja sen kaikkiin vaiheisiin. Tämän sudenkuopan pystyin mielestäni välttämään sillä, että osallistin prosessin eri yhteistyötahot ja kokosin palautetta heidän näkemyksistään ja havainnoistaan useassa vaiheessa. Aalto-Kallion ym. (2009, 95) mukaan jatkuva arviointi ja tiedon prosessointi onkin tärkeää onnistuneen lopputuloksen kannalta. Jos olisin pyytänyt palautetta opasvihkosesta vasta sen viime vaiheissa, tuotos olisi todennäköisesti kaivannut isoja muutoksia. Tukihenkilöiden, nuorten sekä työelämän edustajien väliarvioinnin ja palautteen toimijoiden antaman palautteen avulla pystyin korjaamaan opasvihkosta sen tekemisen eri vaiheissa.

Opinnäytetyöprojektini arvioinnissa oli oleellista arvioida, kuinka saatua aineistoa voidaan hyödyntää tuotoksessa. Tiedon käsittelyssä oli jatkuvasti otettava huomioon opasvihkosen lähtökohta ja kohderyhmän tarpeet. Kun tuotin uutta tietoa opasvihkoa varten, aineiston tarkoituksenmukaisuutta ja toimivuutta oli arvioitava nuoren, tukihenkilön ja palvelun järjestäjän näkökulmasta. (Seppänen-Järvelä 2004, 21.) Toimivan oppaan aikaansaaminen edellytti siis tukihenkilöiden ja työelämän edustajien arviointia ja palautetta ja nuorten osallistamista ja myös omaa reflektiotani.

Yhteistyöverkoston palautteella ja arvioinnilla oli merkitystä oppaan tekemisen kaikissa vaiheissa (Seppänen-Järvelä 2004, 34). Osallistamalla muita tukihenkilöitä pystyin hyödyntämään työssäni vertaisarviointia. Vertaissuhteisiin perustuvien menetelmien taustalla on ajatus siitä, että samantyyppisissä tilanteissa olevan ihmiset voivat jakaa kokemuksiaan ja saada tukea vertaisryhmissä. Koin että pystyin käymään tasavertaista dialogia kyselyyni vastanneiden tukihenkilöiden kanssa. Saamani palaute oli vastavuoroista ja reflektoivaa ja oppaan aineistoa voitiin tuottaa yhdessä usean tukihenkilön kesken. (Aalto-Kallio ym. 2009, 103.)

Omassa prosessissani vertaistukihenkilöiden palautteella ja arvioinnilla oli suuri rooli. Tukihenkilöiden tuottama kokemustieto ja arvioiva palaute auttoivat rajaamaan vihkosen sisältöä. Lisäksi sain heiltä arvokkaita ja oleellisia vinkkejä monien huomioon otettavien tietojen suhteen. Eräs vastaaja antoi oppaan suunnittelun alkumetreillä tärkeän neuvon, että oppaaseen tulee koota paikkakuntamme harrastepaikkoja ja yhteystietoja. Pahoin pelkään, että tämä tärkeä asia olisi saattanut unohtua, koska paikkakunnan vapaa-aikapalvelut ja harrasteympäristöt ovat itselleni niin tuttuja työhistoriani kautta.

9.2 Tavoitteiden toteutumisen arviointia

Opinnäytetyöni tarkoitus ja tehtävä oli tuottaa opasvihkonen yläkouluikäisten nuorten tukihenkilöiden avuksi. Nuorilta, tukihenkilöiltä ja yhteistyötahoilta saamani palautteen mukaan tukihenkilö voi käyttää opasvihkosta toimintansa tuke-

na, joten koen saavuttaneeni prosessini päätavoitteen. Sosiaalityöntekijöiltä ja perhetyöntekijältä saamani tiedon mukaan suurimmat pulmat ja tuen tarve lastensuojelun avopalveluissa liittyvät usein nuorten vapaa-ajanviettoon. Myös tutustumissani aiemmissa tutkimuksissa tuotiin vahvasti esille sitä näkökulmaa, että tukihenkilötyössä keskeistä on harraste- ja vapaa-ajantoiminnan mahdollistaminen ja niihin kannustaminen. Näiden tietojen valossa pidän oppaan sisältöä onnistuneena. Kun tarkoituksena on järjestää nuorelle vapaa-ajanviettomahdollisuuksia ja motivoida nuorta hyvien ja turvallisten vapaa-ajan harrastusten pariin, antaa opasvihkonen tukea ideointiin ja toiminnan järjestämiseen.

Toisena tärkeänä tavoitteena prosessissani oli lisätä kiinnostusta tukihenkilötoimintaan kunnassamme ja rohkaista tavallisia vapaaehtoisia aikuisia mukaan nuorten tukihenkilötoimintaan. Myös tämä tavoitteen saavuttamisessa koen onnistuneeni. Opinnäytetyötuotokseni on suunniteltu käytännön ohjaustyöhön avohuollon lastensuojeluasiakkaiden parissa työskenteleville tukihenkilölle. Uskon, että kynnys toimintaan mukaan lähtemiselle on matalampi, kun saatavilla on tarkoituksenmukaista tietoa tukihenkilötoiminnasta ja sen hyödyllisyydestä. Mikäli toimeksiantaja suunnitelmiansa mukaan markkinoi asiaa yleisölle paikallislehdessä, on opinnäytetyölläni vielä paremmat mahdollisuudet herätellä meitä tavallisia aikuisia näkemään pehmeiden lastensuojelukeinojen merkityksen nuorten hyvinvoinnille ja ottaa kantaa myös yhteisölliseen vastuuseen.

9.3 Luotettavuus ja eettisyys

Aineisto, jota opinnäytetyötoimintani aikana sain, oli laadullista. Tulkinnot jotka saavat tukea vastaavia ilmiöitä tarkastelleista tutkimuksista lisäävät vahvistuvuutta. Pohjimmiltaan arvioinnissa on kyse tutkimuksen sisältämien väitteiden perusteltavuudesta ja totuudenmukaisuudesta. (Eskola ja Suoranta 1998, 213.) Sain opinnäytetyölleni tukea Korhosen toimittamasta Tukihenkilön käsikirjasta ja useista aiemmista opiskelijatöistä. Opasvihkosen laatimiselle oli hyvät perustelut myös ennen kaikkea paikkakuntamme sosiaalitoimen edustajilta saatujen tietojen mukaan. Yhteisissä tapaamisissa ja keskusteluissa nousi useaan otteeseen esiin tukihenkilötoiminnan kehittämistarve.

Hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää, että tutkijat ja tieteelliset asiantuntijat noudattavat perinteisen tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja. Tutkimuksen luotettavuutta ja uskottavuutta lisääviä toimintatapoja ovat rehellisyys sekä tutkimustyön huolellisuus ja tarkkuus tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Myös tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien on oltava tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä. Eettisesti hyväksyttävien tiedonhankintatapojen ja -menetelmien lisäksi myös tutkimustulosten julkistamisessa on toimittava avoimesti ja tieteellisiä toimintatapoja kunnioittaen. Tutkimus täytyy suunnitella, toteuttaa ja raportoida yksityiskohtaisesti ja tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten edellyttämällä tavalla. (Kuula 2006, 34–36.)

Eettisiin asioihin olen mielestäni vastannut asianmukaisesti. Opinnäytetyöni luotettavuutta parantaa se, että sisällön tuottamiseen liittyvät kysymykset on esitetty kaikille opasprosessiin osallistuneille tukihenkilöille täsmälleen samassa muodossa (Valli 2001, 202). Nuoret ovat tienneet, että tilannekuvat toiminnastamme saattavat tulla painotuotteeseen ja että tapaamistemme sisältöä raportoidaan opinnäytetyöhön. Olen kuitenkin korostanut heille sitä, että he pysyvät anonyymeina. Myös kyselyyn vastanneille tukihenkilöille olen kertonut, että tuotokseen tai raporttiin ei tule sellaisia tietoja, joista heidät voitaisiin tunnistaa.

Työtilanteessa tapahtuneiden muutosten vuoksi jouduin pidentämään opinnäytetyöprosessiani. Opinnäytetyötä ideoidessani olin säännöllisessä päivätyössä, mutta työpaikan vaihtaminen ja vuorotyö aiheuttivat muutoksia nuorten tapaamisten ja aikataulujen osalta. Tästä syystä jouduin venyttämään opinnäytetyöaikatauluani ja pyytämään sivistystoimesta ja perusturvasta lisää aikaa tutkimusluvalle. Vaikka viranhaltijoiden päätöksissä ei ollut rajattu tutkimusluvan ajankohtaan, pidin tärkeänä tiedottaa aikataulumuutoksista heille. Eskola ym. (1998, 52–53) toteavatkin tutkimusluvalla olevan suurta merkitystä työn eettisyyden ja luotettavuuden kannalta.

Eettisyyttä jouduin pohtimaan työssäni myös tuotteistamisen kannalta. Jämsä ym. (2000, 13) toteavat, että sosiaali- ja terveysalan tuote on voitava rajata selkeästi. Tuotteen tulee myös auttaa sosiaali- ja terveysalan tavoitteita joko kan-

sallisesti tai kansainvälisesti. Nämä seikat olen huomioinut siten, että opasvihkosen kohderyhmä on rajattu selkeästi yläkouluikäisten nuorten tukihenkilöille. Ennaltaehkäisevän näkökulmansa vuoksi opinnäytetyöni vastaa mm. kansalliseen nuoriso-ohjelmaan, mutta ennen kaikkea se noudattaa Ilomantsin kunnan lastensuojelutyön linjauksia.

Jämsä ym. (2000, 13–14) sosiaali- ja terveysalan tuotteistamisessa tulee ottaa huomioon kohderyhmän erityispiirteet ja niiden tuomat vaatimukset. Tuotteen kannalta oleellista on, että tuotetta käytetään hyvinvoinnin ja elämänhallinnan edistämiseksi. Opasvihkosen laatimisessa on otettu huomioon, että opasvihkosta käyttävät vapaaehtoiset tukihenkilöt, joilta ei vaadita sosiaalialan koulutusta. Lisäksi oppaassa on huomioitu nuoruus ainutlaatuisena ja herkkänä elämänvaiheena, jolloin nuoren hyvinvointiin tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Oppaan sisällössä keskitytään tukihenkilötoimintaan ja toiminnallisiin menetelmiin, eikä se kohdistu kehenkään yksittäiseen henkilöön. Opasvihkosen tiedot on koottu useista luotettavista lähteistä. Sisältöä on tuotettu ammattikirjallisuuden, vertaistukihenkilöiden ja työelämän edustajien kautta. Opasprosessiin osallistettut tukihenkilöt, työelämän edustajat ja nuoret ovat arvioineet sisältöä vihkosen laatimisen eri vaiheissa ja näin toimien on aikaansaatu käyttökelpoinen työväline lastensuojelun avohuollon palveluihin.

9.4 Opinnäytetyöprosessin aikaansaamat oppimiskokemukset

Kirjoittaminen on minulle mieluista, mutta opinnäytetyöprosessin aikana totesin monesti, että tätä mieluista toimintaa tapahtuu herkästi myös asian vierestä. Raporttiosuuteen tuli useassa vaiheessa liikaa asiaa ja vieläpä sellaista, jolla ei opasvihkosen laadinnassa olisi ollut käyttöarvoa. Syystalvella kirjoittamisesta pitämäni hengähdystauon myötä työ ohjautui lopulta oikeille urille. Olenkin tyytyväinen siihen, että työn rajaaminen onnistui siitä huolimatta, että opinnäytetyön viitekehys olisi antanut mahdollisuuden laajentaa käsittelyä vaikka kuinka laajasti, ja olisi voinut pahimmassa tapauksessa tarvella koko opasvihkosen perimmäisen ajatuksen.

Opinnäytetyön toteuttaminen oli mielekästä heti alkumetreiltä asti, koska aihevalinta onnistui. Motivaatiota tuotoksen toteuttamisen aikana ylläpiti myös tieto siitä, että en tee turhaa työtä. Hyvä yhteistyö ja yhteiset näkemykset työelämän edustajien kanssa toimivat kannustimena sille, että tämänkaltainen kehittämiss työ on yhteinen asiamme. Ulkopuoliset toimijat auttoivatkin merkittävästi siinä, ettei opasvihkosen valmistamisesta tullut pelkästään minun näkemyksilläni ja kokemuksillani koottu tuotos. Vilkan ym. (2004, 17) mukaan työelämälähtöinen tukee opiskelijan ammatillista kasvua. Koen, että tämän näkemyksen mukaisesti toimeksiantoni antoi mahdollisuuden peilata osaamista työelämän tarpeisiin, koska prosessi työelämän edustajien kanssa oli alusta loppuun saakka reflektivoivaa ja vastavuoroista. Koen tämänkaltaisen toiminnan parantaneen myös yhteistyötaitojani ja kehittämistyön otetta tiimityöskentelyssä.

Opinnäytetyöprosessin aikana kehityin oman toiminnan jäsentämisessä. Nuorten tapaamisten etukäteissuunnittelu ja pohdinta jälkikäteen auttoivat oppaan laatimisessa ja raportoinnissa merkittävästi. Kun suunnittelin etukäteen nuoren kanssa vietetyn ajan sisällön, pystyin ennakoimaan materiaali ja tilatarpeen. Tämä paransi mielestäni toiminnan laatua ja suunnitelmallisuutta ja tätä kautta myös oppaan sisällön kehittämistä asiakaslähtöiseen suuntaan. Tämänkaltaisen työskentelyn kautta sain tarkoituksenmukaista aineistoa oppaaseen ja tietynlainen reflektiivisyys oman toiminnan ja oppaan laatimisen suhteen kulkivat mukanani koko opinnäytetyöprosessin ajan.

Omat kokemukseni toiminnallisten menetelmien käyttämisestä ja näkemykseni tämän kaltaisesta toiminnasta vaikuttivat vahvasti opinnäytetyöaiheen valintaan. Sen vuoksi opinnäytetyöprosessin alussa oli uhkana, että valitsemani aihe on liian lähellä omaa työtäni ja riski toiminnan suunnittelun ja arvioinnin subjektiivisuudelle oli todella suuri. Lukupiirissä saadut neuvot ja aiempiin opinnäytetöihin tutustuminen ohjasivat katsomaan tuotosta ulkopuolisen silmin. Objektiivisuutta prosessiin toi myös tukihenkilöiden, nuorten ja yhteistyökumppaneiden osallistaminen tuotoksen laatimisen eri vaiheissa.

Onnistuin mielestäni kääntämään edellä mainitun riskin prosessini rikkaudeksi. Oppaaseen valitut menetelmät ja luovat toiminnat ovat olleet sellaisia, joita olen

käyttänyt omassa työssäni ja kokenut luonteviksi työmenetelmiksi nuorten kanssa toimittaessa. Oppaan laatimista varten keskityin kuitenkin siihen, että nämä toimintatuokit toteutuvat nuoren näkökulmasta ja heidän tarpeensa huomioiden. Suunnitteluun ja toteutukseen panostaessani vahvistui monien menetelmien sopivuus nuorten kanssa työskentelylle, ja vertaisarvioinnin kautta pystyin perustelemaan niiden valinnat tuotokseen.

Kuten edellä totean, monet asiat opinnäytetyöhöni liittyen olivat tuttuja, ja niin piti olla myös erilaisten projektien ja prosessienkin, mutta matkan varrella opin paljon uutta kehittämistyöstä ja sen merkityksestä sosiaalialalla. Ammatillisen kasvuni ja sosionomin roolia ajatellen kokemus oli tärkeä, koska kehittämistarpeisiin ja kehittämistyöhön tulen varmasti törmäämään tulevissa työtehtävissäni. Tällä hetkellä sote-palvelut ja kuntarakenne ovat suuressa murroksessa ja tähän asiaan liittyen monissa kunnissa ja organisaatioissa on panostettu voimakkaasti palvelutuotannon kehittämiseen. Taloushaasteiden ja kehittämistarpeiden vuoksi sama kehitys tulee varmasti jatkumaan ja näillä osa-alueilla tehdään varmasti entistä enemmän prosessimaista työtä. Kankaanpään (2011, 203) mukaan näissä prosesseissa tulee hahmottaa ja määritellä asiakkaiden tarpeet oikein, että palveluja voidaan kohdentaa asiakaslähtöisesti. Mielestäni sosiaalialan palvelujen kehittämisestä onkin hyötyä vain silloin, kun tavoitteidenasettelussa lähdetään liikkeelle asiakkaan hyvinvoinnin ja palvelun laadun parantamisesta.

9.5 Jatkokehittämismahdollisuudet

Vaikeinta opinnäytetyön tekemisessä ei ollut aloittaminen vaan lopettaminen. Etenkin opasvihkosen ja raportin loppuvaiheissa ideoita ja ajatuksia tuli koko ajan lisää, mutta onneksi aikarajat hämöttivät nurkan takana ja rajoittivat rön-syilyä. Opinnäytetyöprosessini aikana kävin paljon keskusteluja lasten ja nuorten erilaisesta oireilusta ja siitä, millaisena se näkyy niin koulussa kuin vapaaajalla. Saamieni tietojen mukaan suuri tarve on myös alakouluikäisten nuorten tukihenkilöillä, ja etenkin miespuolisia toimijoita tarvitaan lisää.

Näiden keskustelujen myötä yläkouluikäisten nuorten tukemiseen kohdennettua opasta työstäessani mieleeni tuli opasvihkosen uudelleen muotoilu muille ryhmille. Oppaan jatkokehittelyssä lähtisin kohdentamaan opasta alakouluikäisten tukihenkilöille. Monet nyt valmistuneen oppaan toiminnot sopivat myös pienemmille lapsille, mutta niiden sisältöä täytyisi muokata ikätasolle sopivammaksi. Layoutista vastannut Päivi Kaasinen on kertonut tämän olevan mahdollista samantyyppisellä ulkoasulla ja tarvittavilla muutoksilla, joten en ainakaan vielä hautaa ajatusta.

Opinnäytetyöprosessini edetessä sosiaalityöntekijät alkoivat pohtia tukihenkilökurssin järjestämistä. Kurssiajankohdaksi on suunniteltu syksyä 2013 ja yhteistyökumppaniksi on pyydetty Ilomantsin kansalaisopistoa. Kansalaisopiston rehtorin kanssa on sovittu, että alustavaa aikataulua ja kurssisuunnitelmaa aletaan laatia toukokuussa, jolloin opiston ensi syksyn ohjelmassa ja resursseissa voidaan ottaa huomioon tämä tarve. Kurssin ajoittuminen ensi syksyyn olisi todella hyvä asia. Ilomantsissa käynnistetään kasvatus- ja perheneuvolatoiminta vuosien tauon jälkeen uudestaan, ja sosiaalitoimen edustajien mukaan tukihenkilöille olisi varmasti käyttöä tämänkin palvelun äärellä.

Sain opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa kannustavaa palautetta vertaistukihenkilöiltä ja perusturvan työntekijöiltä. Paras kiitos tuli kuitenkin nuorelta joka kysyi, että mistä niitä tukihenkilöitä oikein saa ja voisinko ryhtyä tukihenkilöksi nuorelle, josta hän itse oli huolissaan. Jäin pohtimaan näitä kysymyksiä jälkikäteen monelta kantilta. Nuoren kysymys oli mielestäni selkeä viesti siitä, että meidän yhteistyömme on ollut toimivaa. Lisäksi tulkitsin kysymyksen niin, että nuori on kokenut tukihenkilötoiminnan itselleen hyödylliseksi. Tämän nuoren kommentissa kiteytyi mielestäni myös se, että opasvihkoselle ja lasten ja nuorten hyvinvointitalkoille on kunnassamme todellista tarvetta.

Lähteet

- Aalto-Kallio, M., Saikkonen, P. & Koskinen-Ollonqvist, P. 2009. Arvioinnin kartalla. Matka teoriasta käytäntöön. Pori: Kehitys Oy.
- Ahvenainen, O., Ikonen, O. & Koro, J. 2001. Johdatus erityiskasvatuksen käytäntöön. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino.
- Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva: WSOY.
- Arola, Rintamäki ja Tiainen. 2009. Pohjois-Karjalan hyvinvointiohjelma 2015. Strategia osa. Jyväskylä: Kopijyvä <http://www.pohjois-karjala.fi/dman/Document.phx?documentId=xb15909082521669&cmd=download>. 8.4.2013.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen.
- Heikkinen, H., Rovio, E. & Kiilakoski, T. 2007. Toimintatutkimus prosessina. Teoksessa Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon – Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Vantaa: Dark Oy.
- Hirsjärvi, S. 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino.
- Ihalainen, J. & Kettunen, T. 2011. Turvaverkko vai trampoliini. Sosiaaliturvan mahdollisuudet.
- Ikonen, O. 1995. Oppimisesta ja oppimisvaikeuksista. Teoksessa Erilainen oppija 1. Ikonen, O. (toim.) Juva: WSOY.
- Ilomantsin kunta. Kunnanhallituksen pöytäkirja 14.1.2013 25§ http://webdynasty.pohjoiskarjala.net/Dynasty/Ilomantsi/cgi/DREQUEST.PHP?page=meeting_frames. 15.2.2013.
- Jokelainen, P. 2011. Teoksessa Lämsä, A-L (toim.) Mieli Maasta. Masentuneen nuoren kohtaaminen ja tukeminen. Pienin tavoittein ja askelin – toiminnasta mahdollisuuksia arkielämään. Juva: Bookwell Oy, 132–156.
- Jussila, A-M & Oksanen, R. 2011. Lasten ja nuorten liikkuminen vähenee – miten kelkka käännetään. Terveysliikuntauutiset. Liikkumattomuus haasteena. <http://www.ukkinstituutti.fi/filebank/621-terveysliikuntauutiset2011.pdf>. 28.2.2013.
- Jämsä, K. & Manninen, E. 2000. Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Kankaanpää, E. 2011. Talouden johtaminen. Teoksessa Rissanen, S. & Lamintakanen, J. (toim.) Sosiaali- ja terveysalan johtaminen. Helsinki: WSOYpro, 199–213.
- Karvinen, J., Rätty, K. & Rautio, S. 2010. Haasteena liikkumattomat lapset. Helsinki: Lauttasaaren Reptalo Oy. http://www.nuorisuomi.fi/files/ns2/erityinen%20tuki/Haasteena_liikkumattomat.pdf 22.3.2013.
- Keski-Orvola, M. 2007. Tukena arjessa. Neljän tukihenkilönä toimivan lastensuojelutyöntekijän käyttämät menetelmät tukityössään nuorten

- kanssa. <https://publications.theseus.fi/handle/10024/11755>
15.10.2012.
- Kivelä, V. & Lempinen, J. 2010. Arki hallintaan. Nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen. Turenki: Kirjapaino Jaarli Oy.
- Kiviniemi, K. 2001. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Korhonen, A. 2005. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Korhonen, I. & Partanen, H. 2009. Tukihenkilöiden rekrytointi ehkäisevässä lastensuojelutyössä lisäalassa.
<https://publications.theseus.fi/handle/10024/5048>. 28.11.2013.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kylmänen, P. 2005. Kun kaikki muutkin... Nuorten ehkäisevä päihdetyö. Helsinki: Tammi.
- Laaksonen, J. 2008. Vaeltajan opas. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Lahti, S. 2008. Teoksessa Huotari K. & Hurtig, J. (toim.) 2008. Sosiaalityötä monitoroimassa. Sosiaalipäivystys osana lastensuojelutyötä. Helsinki: Yliopistopaino.
- Lapsen ja nuoren hyvä elämä Ilomantsissa. Ilomantsin lastensuojelusuunnitelma. <http://www.ilomantsi.fi/dman/Document.phx/~sivut-ilomantsi/raportit/lastensuojelusuunnitelma?folderId=%7E%7Esivut-ilomantsi%2Fraportit&cmd=download>. 12.4.2013.
- Lehtinen, T. ja Lehtinen, I. 2007. Mikä mättää? Murrosiän muutokset kotona ja koulussa. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Lehto-Salo, P. 2013. Nuorten käytöshäiriö vaatii aikuisilta jämäkkyyttä. Helsingin Sanomat 20.4.2013. A5.
- Leskinen, S. & Lukkarinen, O. 2007. Työyhteisöharjoitteluraportti.
- Mattila-Rautiainen, S. 2011. Ratsastusterapia. Juva: WS Bookwell.
- Nietosvuori, L. 2008. Luovat ja toiminnalliset menetelmät sosionomin työssä. Teoksessa Viinamäki, L. (toim.) 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 2/2008
http://www.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/Hakutoimisto/Kev%C3%A4t_2011_NUKO/sote/Viinamaki_A_2_2008.pdf. 12.1.2013
- Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, P. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. WSOY Oppimateriaalit Oy. Helsinki.
- Pelastakaa Lapset ry. 2007. Pienillä teoilla suuri merkitys. Pelastakaa lasten tukihenkilöt lapsiperheiden tukena. Forssan kirjapaino: Forssa.
[http://asiakas.poutapilvi.fi/ltk/palve/uploads/1020_ORG_pienilla_teoilla_\(netti_pieni\).pdf](http://asiakas.poutapilvi.fi/ltk/palve/uploads/1020_ORG_pienilla_teoilla_(netti_pieni).pdf). 13.1.2013.
- Peltoniemi, T. 2012. Tukihenkilöt lasten suojelijoina. Kuntien lastensuojelun sosiaalityön palveluista ja tarpeista.
<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/39505/Peltoniemi%20Terhi.pdf?sequence=1>. 9.1.2013.

- Pitkänen, A-K. 2008. Hevosvoimia. Hyvää oloa hevosharrastuksesta. Helsinki: Kirjapaja.
- Pogostan koulu. 2012. Syystiedote 2012–2013. Erilaisten aistikanavien käyttöön perustuvat oppimistyyli <http://koulut.pohjois-karjala.fi/dman/Document.phx/~koulu-ilomantsi-pogosta/Dokumentit/syystiedote/syystiedote2012?folderId=~koulu-ilomantsi-pogosta%2FDokumentit%2Fsyystiedote&cmd=download>. 16. 17.4.2013.
- Pupita-Matila, K. 2011. Lapsen hyvinvoinnin tukeminen. Teoksessa Pupita-Matila, K. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Juva: Bookwell Oy, 47–86.
- Rautamäki, R. & Storgård, C. 2012. Nuorten masennus: Opas yläkouluikäisille nuorille <https://publications.theseus.fi/handle/10024/42204>. 13.1.2013
- Rousu, S. 2011. Mahdollinen tehtävä: Ylityöllistetty lastensuojelu. Yle puhe 16.4.2011. Laaksonen, H. (toim.) <http://areena.yle.fi/radio/1285742>. 6.4.2013
- Räty, T. 2012. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Saloviita, T. 1995. Opittujen taitojen yleistäminen ja vakiinnuttaminen. Teoksessa Ikonen, O. (toim.) Erilainen oppija 2. Juva: WSOY.
- Seppänen-Järvelä, R. 2004. Prosessiarviointi kehittämisprojektissa. Opaskäytäntöihin. Stakes, FinSoc Arviointiraportteja 4/2004. Helsinki 2004. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75862/Arviointiraportteja4_04.pdf?sequence=1. 9.3.2013
- Sosiaaliportti. 2012. Lastensuojelun käsikirja. http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/tuki/henkilo_tai_tukiperhe/. 27.11.2012
- Tähtinen, J & Kaljonen, A. 1998. Tilastollisen analyysin perusteita kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Turku: Painosalama Oy.
- Valli R. 2001. Teoksessa Valli, R. & Aaltola J. Ikkunoita tutkimusmenetelmiin 2. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Vataja, K. & Seppänen-Järvelä, R. 2009. Prosessiarviointi – mahdollisuus lujittaa kehittämisprojektia. Teoksessa Seppänen-Järvelä, R. & Karjalainen, V. Kehittämistyön risteyskiä. Jyväskylä; Gummerus Kirjapaino, 217–232.
- Vuorinen, R. 2004. Minän synty ja kehitys. Porvoo: WSOY.
- Yrjölä, M-L. 2011. Hevosen vaikutukset ja ihmiselle asettamat haasteet. Teoksessa Ratsastusterapia. Mattila-Rautiainen, S. (toim.) Juva: WS Bookwell.

POHJOIS-KARJALAN
AMMATTIKORKEAKOULU**TUTKIMUSLUPAHAKEMUS**

Haen lupaa suorittaa opinnäytetyöhön liittyvän tutkimuksen Ilomantsin perusturvan lastensuojelun avohuollon palveluissa.

Opinnäytetyön aihe:

Toiminnalliset menetelmät lastensuojelun avohuollon yksilöohjauksen tukena.
Opinnäytetyöraportin lisäksi valmistuu opas nuorten yksilöohjaukseen.

Tutkimuksen toteutuspaikka/-yksikkö:

Varsinainen toimintaympäristö Ilomantsin kunta: perusturva. Sidosryhmänä Ilomantsin kunnan sivistys- ja nuorisotoimi

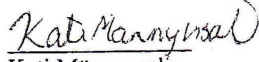
Tutkimuksen:

- a) kohde/kohdejoukko: lastensuojelun avohuollon tukitoimia tarvitsevat yläkouluikäiset nuoret
- b) aineiston keruumenetelmä: haastattelu ja havainnointi
- c) aineiston keruun ajankohta: 1.8.-31.10.2012, sisältää 6-7 havainnointi-/ohjauskertaa ja niihin liittyvä nuorten ja ohjaajien ja yhteistyötahojen haastattelut.

Opinnäytetyön ohjaajat:

Tommi Kinnunen	tommi.kinnunen@pkamk.fi	0504068718
Päivi Putkuri	paivi.putkuri@pkamk.fi	0503492159

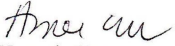
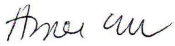

18 /6 2012

Kati Männynsalö

LIITTEET: - tutkimussuunnitelma (toimitettu sähköisenä)

VIRANHALTIJAN PÄÄTÖS

Hakija	Kati Männynsalo
Asia	Tutkimuslupa/Kati Männynsalo
Päätös	Myönnetään tutkimuslupa opinnäytetyön tekemiseen Kati Männynsalolle lastensuojelun avohuollon palveluista tarkoituksena tutkia toiminnallisia menetelmiä lastensuojelun avohuollon yksilöohjaukseen ja tehdä opas nuorten yksilöohjaukseen. Havainnointiin ja haastatteluihin tulevilta nuorilta ja heidän huoltajiltaan tulee pyytää tutkimusluvat.
	Tutkimuksen valmistuttua toivomme saavamme yhden kappaleen tutkimuksesta sosiaalityön käyttöön.
Päätöspvm ja §	21.06.2012 / 3 §
Allekirjoitus	 Hannele Komu Vs. perusturvajohtaja
Oikaisuvaatimus	Päätökseen tyytymättömällä on oikeus tehdä oikaisuvaatimus osoitteeseen: Ilomantsin kunta, Perusturvalautakunta, Soihtulantie 7, 82900 ILOMANTSI. Oikaisuvaatimus on tehtävä neljäntoista (14) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana.
Tiedoksianto	Lähetetty asianomaiselle postitse 21.6.2012 Luovutettu asianomaiselle
Allekirjoitukset	 Tiedoksiantaja Tiedoksisaaja

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Haen lupaa suorittaa opinnäytetyöhön liittyvän tutkimuksen Ilomantsin kunnan sivistystoimen palveluissa

Opinnäytetyön aihe:

Toiminnalliset menetelmät lastensuojelun avohuollon yksilöohjauksen tukena.
Opinnäytetyöraportin lisäksi valmistuu opas nuorten yksilöohjaukseen.

Tutkimuksen toteutuspaikka/-yksikkö:

Varsinainen toimintaympäristö Ilomantsin kunta: perusturva. Sidosryhmänä Ilomantsin kunnan sivistys- ja nuorisotoimi

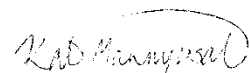
Tutkimuksen:

- a) kohde/kohdejoukko: lastensuojelun avohuollon tukitoimia tarvitsevat yläkouluikäiset nuoret
- b) aineiston keruumenetelmä: haastattelu ja havainnointi
- c) aineiston keruun ajankohta: 1.8.-31.10.2012, sisältää 6-7 havainnointi-/ohjauskertaa ja niihin liittyvä nuorten ja ohjaajien ja yhteistyötahojen haastattelut.

Opinnäytetyön ohjaajat:

Tommi Kinnunen	tommi.kinnunen@pkamk.fi	0504068718
Päivi Putkuri	paivi.putkuri@pkamk.fi	0503492159

18 /6 2012

Kati Männynsafo

LIITTEET: - tutkimussuunnitelma (toimitettu sähköisenä)

Ilomantsi**Viranhaltijan päätös****Hakija****Asia** Tutkimuslupa/Kati Männynsalo

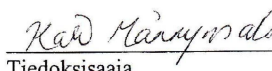
Päätös Myönnän Kati Männynsalolle tutkimusluvan Toiminnalliset menetelmät lastensuojelun avohuollon yksilöohjauksen tukena -nimisen opinnäytetyön suorittamiseen Ilomantsin kunnan sivistystoimen palveluissa. Tutkimuksen varsinaisen toimintaympäristö on perusturvatoimi. Sivistystoimi toimii tutkimuksen sidosryhmänä. Mikäli sivistystoimen tutkimusaineistoa kerätään koulun työaikana, on siitä sovittava rehtorin kanssa. Lupa myönnetään edellytyksellä, että sivistystoimi saa käyttöönsä opinnäytetyön raportin sekä nuorten yksilöohjauksen oppaan.

Päätöspvm ja § 20.06.2012 / 37 §**Allekirjoitus**Marjut Ahokas
Sivistysjohtaja

Oikaisuvaatimus Päätökseen tyytymättömällä on oikeus tehdä oikaisuvaatimus osoitteeseen: Ilomantsin kunta, Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta, Soihtulantie 7, 82900 ILOMANTSI. Oikaisuvaatimus on tehtävä neljäntoista (14) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana.

TiedoksiantoLähetetty asianomaiselle ~~postitse~~/sähköpostitse 20.6.2012Luovutettu asianomaiselle / 20 **Allekirjoitukset**

Tiedoksiantaja

Tiedoksisaaja

JakeluMännynsalo Kati
Pesonen Tanja
Kolehmainen Rauni

Hyvät vanhemmat!

Teen opinnäytetyötä toimeksiantona Ilomantsin perusturvan sosiaalipalveluihin. Opinnäytetyöni on toiminnallinen työ, jonka aikana valmistuu opasvihkonen yläkouluikäisten nuorten tukihenkilöille. Tukihenkilötoiminta on lastensuojelun avohuollon palvelumuoto, joka tukee sosiaalialan ammattilaisen työtä. Perusturvatoimen antamien tietojen mukaan tukihenkilöistä on pula kaikilla asiakassektoreilla, mutta varsinkin nuorten kohdalla tukihenkilöitä kunnassamme on saatavilla niukasti. Opasvihkosen avulla halumme rohkaista tavallisia vapaaehtoisia aikuisia mukaan nuorten tukihenkilötoimintaan.

Opasvihkosen laadintaan liittyen tapaan tukihenkilöä tarvitsevaa nuorta tukihenkilösopimuksessa mainittujen tavoitteiden ja ehtojen mukaan. Tarkoitukseni on kuulla ja havainnoida tuettavaa nuorta toiminnallisten tuokioidemme aikana. Opasvihkosen sisältö rakentuu niiden harrasteiden ja vapaa-ajan aktiviteettien mukaan, joita nuoren kanssa toteutan. Opasvihkoseen käytetyistä tiedoista tai opinnäytetyöraportista ei voida tunnistaa nuorta. Tukihenkilönä ja toimeksiannossa minua sitoo vaitiolovelvollisuus kaikissa nuorta ja hänen perhettään koskevissa asioissa.

Yhteistyöterveisin Kati Männynsalo

Lapseni _____ saa osallistua tukihenkilöille tarkoitetun opasvihkosen laadintaan ja materiaalin saa julkaista opinnäytetyössä.

Huoltajan allekirjoitus

Annan tukihenkilölle luvan käyttää tapaamistemme aikana saatua materiaalia opinnäytetyössään

Nuoren allekirjoitus

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS

Toimeksiantaja

Organisaation nimi: Ilomantsin perusturva/sosiaalitoimi
 Toimeksiantajan edustaja: Esko Oikarinen
 Osoite: Soihtulantie 7 82900 Ilomantsi
 Puhelinnumero: 040 104 3201
 Sähköposti: esko.oikarinen@ilomantsi.fi

Opiskelijan/opiskelijoiden tiedot

Koulutusohjelma: sosiaalialan koulutusohjelma
 Opiskelijanumero ja nimi: 1100067 Kati Männynsalo
 Puhelinnumero: [REDACTED]
 Sähköposti: kati.mannynsalo@edu.karelia.fi

Toimeksiantajan sitoumukset

Toimeksiantajan edustajat osallistuvat opinnäytetyöprosessiin antamalla opasvihkosen laadintaan tarvittavaa tietoa lastensuojelun avohuollon palvelujen järjestämisen ja toteuttamisen näkökulmasta. Toimeksiantaja vastaa opinnäytetyöstä aiheutuvista paino- ja taittokustannuksista.

Opiskelijan sitoumukset

Sosionomiopiskelija Kati Männynsalo tekee Ilomantsin perusturva toimeksiantona opasvihkosen yläkouluikäisten nuorten tukihenkilöille lastensuojelun avohuollon palvelujen avuksi. Toimeksiantajalla on oikeus tehdä tarvittaessa muutoksia opasvihkoseen ennen lopullista painatusta. Toimeksiantaja saa hyödyntää opinnäytetyöraporttia ja opasvihkosta eri asiakasryhmien tukihenkilötoiminnan kehittämisessä.

Opinnäytetyön ohjaus Karelia-amk:ssa

Ohjaajat: Tommi Kinnunen
 Päivi Putkuri

Opinnäytetyön julkisuus

Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja se voidaan julkaista Theseus-verkkokirjastossa.

Allekirjoitukset

Päiväys Opiskelijan allekirjoitus ja nimenselvennys

Ilomantsi
 15.4.2013

Kati Männynsalo
 Kati Männynsalo

Päiväys

Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus ja nimenselvennys

Esko Oikarinen

Ilomantsi
 15.4.2013

Esko Oikarinen
 perusturvajohtaja

Saate kyselyyn

Olen ilomantsilainen sosionomiopiskelija ja teen opinnäytetyötä, jonka tavoitteena on kehittää paikkakuntamme tukihenkilötyötä. Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa suunnittelen ja toteutan erilaisia toiminnallista ohjaustuokiota nuorille, joille toimin tukihenkilönä. Toiminnallisen osuuden tarkoitus on toimia menetelmänä ja kanavana haasteellisen tilanteen käsittelyyn nuoren kanssa. Toimisto- ja kokoushuoneissa käydyt keskustelut nuoren kanssa eivät useinkaan ole kovin hedelmällisiä vaikeiden asioiden purkamiseksi. Kokemukseni mukaan keskustelu tahtoo usein mennä työntekijän monologiksi, eikä nuoresta ns. saa mitään irti.

Toiminnallisia menetelmiä, joita oppaassa esimerkinomaisesti kuvaan ovat mm.: liikunta, kädentaidot ja luontotoiminta. Kirjoitan opasvihkoon perusasioita toiminnoista ja harrasteista, joita yläkouluikäisen nuoren kanssa kannattaa kokeilla. Toimintakuvauksia tulee oppaaseen 6-7. Kerron oppaassa kunkin toiminnan hyödyistä ja mahdollisuuksista. Toiminnot esimerkiksi kädentaidon-teeman alla ovat sovellettavia. Lomakkeessa on vasta karkea kuvaus, oppaaseen tulee täsmällisempi ohjeistus. Kyselyn ideana on kartoittaa tukihenkilöiden kokemuksia ja näkemyksiä tämänkaltaisten menetelmien toimivuudesta.

Opinnäytetyön arviointiprosessin toteuttamiseksi pyydän että vastaisit liitteenä oleviin kysymyksiin 11.2.2013 mennessä.

Kiitokseksi vastaamisesta toimitan teille valmiin tuotoksen ja opinnäytetyöraportin sähköpostitse toukokuun 2013 aikana.

Vastausosoite: kati.mannynsalo@edu.karelia.fi

KYSELY TUKIHENKILÖILLE

1. Millaisia vinkkejä olisit kaivannut aloittaessasi tukihenkilötyön?
2. Millaisen tekemisen olet kokenut lapselle/nuorelle mieleiseksi?
3. Löydätkö helposti yhteistä tekemistä tapaamisiinne?
Jos vastasit kielteisesti, kerro miksi et löydä mieluista tekemistä.
4. Millaisia taitoja (esim. oma harrastuneisuus/muu erityisosaaminen) sinulla on, joita voit hyödyntää tukihenkilötoiminnassa?
5. Millaista osaamista koet tarvitsevasi lisää tukihenkilönä toimimiseen?
6. Suunnitteletko toimintaa yhdessä lapsen/nuoren kanssa?
Jos vastasit kyllä, kerro kuinka suunnittelu tapahtuu.
7. Kuinka seuraavat toiminnalliset menetelmät mielestäsi sopivat tukihenkilötyöhön?
Vastaa niihin, joista sinulla on kokemusta.
 - a) Kädentaidot
 - b) Liikunta
 - c) Hevostoiminta
 - d) Luonto
 - e) Leivonta- ja ruoanlaitto
 - f) Opiskelutaitojen tukeminen

TOIMINNALLISTEN MENETELMIEN KESKEISET SISÄLTÖKUVAUKSET**Kädentaidot**

Tukihenkilötapaamisen aikana nuoren kanssa toteutetaan yhdessä ideoitu luova työ. Etukäteissuunnittelu on tärkeää mm. materiaalihankinnan ja toiminnan toteuttamispaikan suhteen. Toiminnan sisältöön vaikuttaa sekä lapsen kiinnostus että ohjaajan valmiudet. Tähän oppaaseen olen valinnut kolme melko helposti toteuttavissa olevaa kädentaitoihin liittyvää menetelmää. Kädentaitojen avulla nuoret voivat kertoa itselleen tärkeistä aiheista ja purkaa omia tuntejaan luovan tekemisen kautta. Nuoret saavat luovasta toiminnasta uusia virikkeitä ja pääsevät kokeilemaan omia vahvuuksiaan ja oppimaan myös uusia asioita ja menetelmiä.

Huovutus: Huovuttaminen on hauska ja helppo tapa valmistaa pieniä koriste- ja tarve-esineitä ja tuotteita. Huovutusvillan työstäminen ei myöskään vaadi toimintatiloilta erikoisuuksia, riittää kun saatavilla on lämmintä ja kylmää vettä sekä sopiva työtaso huovuttamiseen. Helpoin ja myös perin-

teisin tapa huovuttaa on märkähuovutus, johon tarvitaan villan lisäksi noin 40-asteista vettä ja män-
tysuopaa ja sopiva taso työskentelyyn.

Kankaanpainanta: Kankaanpainanta sopii niin tytöille kuin pojillekin, vaikka se ehkä mielletään
tyttöjen jutuksi. Nuoren kanssa voidaan tuunata (eli uudistaa vanhasta uutta) vaikkapa vanha t-
paita uuteen kuosiin tai kuvioda tyynyliina. Tarvikkeita kankaanpainantaan ei tarvita paljon ja ne
ovat helppokäyttöisiä ja vesiliukoisia.

Puutyöt: Pienimuotoisia puutyöaskarteluja voi tehdä helposti myös kotioloissa, mutta kannattaa
kysyä myös mahdollisuutta hyödyntää kunnallisia harrastetiloja. Puutyö voi olla uuden tekemistä tai
entisen kunnostamista. Yläkouluikäisellä nuorella on jo koulun kautta valmiuksia tiettyihin työvai-
heisiin ja tukihenkilön tehtävänä on auttaa ideoimaan tuotos sellaiseksi, että se on nuoren itsensä
toteutettavissa.

Liikunta

Liikunta on yksi merkittävimmistä nuoren terveydentilaan vaikuttavista tekijöistä. Liikunta turvaa
nuoren tervettä kehittymistä ja tukee nuoren hyvinvointia monipuolisesti (www.thl.fi). Ennaltaehkäi-
sevän näkökulman lisäksi liikunta edistää ja parantaa nuoren jaksamista ja itsetuntoa. Liikuntahar-
rastuksen on todettu myös vähentävän stressiä ja jännittyneisyyttä sekä parantavan toimintakykyä
ja tarkkaavaisuutta, jotka puolestaan helpottavat koulutyöskentelyä. (www.tervekoululainen.fi.)

Erilaisten lajikokeilujen mahdollistamisella tukihenkilö voi auttaa ja edistää nuoren innostumista
terveen harrastuksen pariin. Toiminnan suunnittelussa kannattaa huomioida taloudelliset näkökul-
mat ja valikoida sellaisia harrasteita, joihin tuettavan perheellä on mahdollisuudet. Yksi hyvä ja
vaivaton harrastus on sulkapallo. Ilomantsissa sulkapalloa voi pelata koulujen liikuntasaleissa, lii-
kuntahallilla ja kuntoutuskeskus Pääskynpesän liikuntasalissa. Välineitä voi lainata liikuntatoimes-
ta. Lajivalinnoissa tulee huomioida nuoren oma kiinnostuneisuus ja motivaatio, koska niillä on suuri
merkitys myönteisten kokemusten ja onnistumiselämysten saavuttamiselle..

Hevostoiminta

Hevostoiminta tukee nuoren sosiaalista kasvua ja hyvinvointia monipuolisesti. Toiminnassa kes-
keistä on elämyksellisyys ja toiminnallisuus. Hevostoiminnassa korostuu myös nuoren oma koke-
muksellisuus ja uusien asioiden oppiminen ja oivaltaminen. Hevostoiminta on yhteisöllistä ja koko-
naisvaltaista aktiviteettia, jossa osallisuudella on suuri merkitys. Hevostoiminnan tavoitteena ei tar-
vitse olla huippuratsastajan taidot, vaan tallitoiminta on paljon muutakin. Inhimillisen eläimen kans-
sa toimiessa nuori saa paljon uusia kokemuksia ja elämyksiä ja usein myös kipinän hyvän harras-
tuksen pariin. Tallitoiminta kannattaa aloittaa paikassa, jossa henkilökunnalla on mahdollisuus an-
taa opastusta hevosten käsittelyssä ja muussa työskentelyssä. Tärkeää on heti toiminnan aluksi
käydä läpi yhteiset pelisäännöt. (www.hevostoiminta.net.)

Tallityöskentely nuoren kanssa pitää sisällään hevosten hoitamista ja harjaamista sekä varuste-
huoltoa. Hevosten kanssa puuhatessaan nuori oppii mm. vastuuntuntoa ja vuorovaikutustaitoja.
Hevosella on tärkeä tehtävä toimia tukihenkilön työkaverina ja toimia kanavana nuoren ja tukihen-
kilön välisessä yhteistyössä. Hevosien kanssa toimiessaan nuori voi pohtia omia käyttäytymismalle-
jaan ja opetella tunnistamaan omia tunteitaan. Nuoren kiinnostuksen mukaan hevostoimintaan
voidaan sisällyttää myös ratsastus. Ilomantsissa hevosharrastukselle ja tallitoiminnalle antaa hyvät
puitteet Issakan talli (www.issakantalli.net.) joka on myös yksi yhteistyökumppani tämän oppaan
toteuttamiselle

Luonto

Ihminen on osa luontoa ja luonto onkin sen vuoksi meille kaikille luonnollinen toimintaympäristö.
Tukihenkilötoiminnassa luonnon suomien mahdollisuuksien voi hyödyntää monin tavoin. Luonnossa

liikkuminen ja esimerkiksi patikointi ovat yksinkertaisia ja helppoja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. Luonto tarjoaa hyvät puitteet rauhoittumiseen ja vaikkapa eri eläinlajien havainnoimiseen. Lisää toiminnallisuutta luontotoimintaan saadaan esimerkiksi yhdistämällä ruoanlaitto luontoretkeilyyn.

Leivonta ja ruoanlaitto

Leivonta ja ruoanlaitto ovat monen nuoren mielestä hauskaa ja mieluista tekemistä, mutta samalla se on myös monin tavoin hyödyllistä. Leivonnan ja ruoanlaiton yhteydessä on hyvä pohtia terveellisiä ruokailutottumuksia ja opetella arkitaitoihin liittyviä tärkeitä askareita.

Leivonta ja ruoanlaitto ovat meille aikuisille tuttua ja arkipäiväistä toimintaa ja on sitä kautta mutkaton toimintatapa tukihenkilötyöhön. Tällaiset arkiaskareet antavat nuorelle valmiuksia konkreettisten perustaitojen opettelulle ja rohkaisevat usein kokeilemaan niitä myös itsenäisesti ja omatoimisesti.

Opiskelutaitojen tukeminen

Opiskeluvalmiuksien tukeminen voi olla yksi tukihenkilötoiminnan sisällöistä. Nuorella voi olla haasteita koulunkäynnissä tai tarvetta kehittää omia opiskelutaitojaan. Opiskelutekniikkaan kannattaa kiinnittää huomiota etenkin silloin, kun nuorella on oppimis- tai keskittymisvaikeuksia.

Kaikki eivät opi samalla tavalla, vaan jokaisella on omat tapansa toimia oppimistilanteissa. Sen vuoksi nuorten koulutyön tukemisessa on tärkeää löytää sopivat opiskelutekniikat. Nuoren oma oppimistyyli löytyy kokeilemalla ja apuna voi käyttää myös erilaisia internetistä löydettäviä testejä. Tukihenkilö voi auttaa nuorta koulutyössä mm. läksytuokioiden avulla ja kokeisiin kerratessa. Eri-alaisten opiskelutekniikoiden kokeileminen ja tunteminen on nuorelle hyödyllistä ja tärkeä elementti tukihenkilön roolissa.

8. Vapaa sana: kehittämisideoita oppaan sisältöön tai menetelmien kuvaamiseen

Toimintaa ja tukea nuorelle

OPAS YLÄKOULUIKÄISEN NUOREN TUKIHENKILÖLLE

YLEISESITTELY

Nuoren elämässä saattaa joskus tulla eteen **tilanne, jolloin perheen omat voimat ja keinot eivät riitä nuoren hyvän ja turvallisen arjen mahdollistamiseen.**

Näissä tilanteissa nuori ja hänen perheensä voivat saada apua lastensuojelun avopalveluista. Yksi tällaisista perheille tarjotavista palvelumuodoista on tukihenkilötoiminta.

Tukihenkilötoiminta on lastensuojelulain (Lsl36§) mukaista suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Tukihenkilötoiminnan avulla **pyritään vaikuttamaan myönteisesti nuoren elämään ja ehkäisemään vaikeuksia ennalta.** Nuori voi saada tukihenkilön, jos hänellä ei syystä tai toisesta ole elämässään riittävästi aikuisen tukea ja läsnäoloa tai jos hänellä on pulmia joillakin

elämänalueilla. Nuoren ongelmat koskevat usein koulunkäyntiä ja haitallisia vapaa-ajanviettotapoja.

Tukihenkilö auttaa perhettä tilanteessa, jolloin tarvitaan lisä tukea ja aikuisen läsnäoloa haasteellisessa elämäntilanteessa olevan nuoren arkeen. Nuoren ja tukihenkilön tukisuhteessa tärkeintä on yhdessäolo ja yhdessä tekeminen.

Toiminnan painopiste on tukihenkilön ja nuoren välisessä yhteistyössä, mutta vaikutukset ulottuvat koko perheeseen.

Kun nuoren hoito- ja kasvatusvastuuta jaetaan useamman välittävän aikuisen kesken, tuetaan myös vanhempien jaksamista ja voimia.

*Avaa sydämesi
ja kannan hetki
ystävän taakkaa
Pysähdy, kuuntele,
ole läsnä
Se riittää*

TUKIHENKILÖN ROOLI

Lastensuojelun tukihenkilönä voivat toimia yli 18-vuotiaat luotettavat ja tasapainoiset henkilöt, joilla on aikaa ja motivaatiota toimia lapsen tai nuoren tukena haasteellisissa tilanteissa. Tuettavien nuorten pulmat voivat olla hyvin moninaisia, mutta keskeistä kaikissa tilanteissa on aikuisen riittävän ja välittävän läsnäolon tarve. Tukihenkilöä sitoo vaitiolovelvollisuus nuoren ja hänen perheensä asioissa. Toimintaan sitoutumisessa tukihenkilön täytyy ottaa huomioon omat voimavaransa ja ajan riittäminen.

Nuoren kanssa työskentelyn lisäksi tukihenkilö toimii yhteistyössä myös tuettavan nuoren perheen kanssa. Toimiva yhteistyö perheen kanssa on ennen kaikkea nuoren etu. Luottamukselliset välit ja avoin keskustelu nuoren asioista tukihenkilön ja vanhempien kesken rohkaisevat myös nuorta

luottamaan tukihenkilöönsä. Vanhempien toiveiden ja ajatusten huomioon ottaminen toiminnan suhteen onkin tärkeää.

Tukihenkilö ei ole ammattilainen, vaan hän toimii nuoren hyväksi omien henkilökohtaisten tietojensa ja elämäkokemuksensa mukaisesti. Tukihenkilön tärkein tehtävä on tukea nuorta tämän arkipäivässä yhteisen ajan vieton ja erilaisten toimintojen parissa.

Keinoja nuorten kanssa työskentelyyn kannattaa etsiä yhteisen tekemisen kautta. Erilaisten luovien ja toiminnallisten ohjausmenetelmien käyttö rikastuttaa tukihenkilötoiminnan sisältöä ja antaa hyvät puitteet luontevalle yhteistyölle. Tukihenkilön tulee pohtia menetelmien sopivuutta ja toimivuutta ennen kaikkea nuoren kannalta, mutta myös siten että löytää itselleen luontevimmat tavat toimia.

Tukihenkilön tärkein tehtävä on auttaa nuorta vaikeassa elämäntilanteessa olemalla läsnä, mutta toiminnalle tuo lisäarvoa yhdessä tekemisen kautta mahdollistuvat asiat ja kokemukset. Lastensuojeluasiakkailta saattaa olla niukka sosiaalinen verkosto ja vuorovaikutuskokemukset voivat jäädä elämäntilanteen vuoksi vähäisiksi. Tukihenkilötoiminnan kautta nuori saa uusia sosiaalisia kontakteja ja motivaation uuteen tervettä elämäntapaa tukevaan harrastukseen.

TOIMINNALLISET MENETELMÄT

Liikunta

Liikunta on yksi merkittävimmistä nuoren terveydentilaan vaikuttavista tekijöistä. Liikunta turvaa nuoren tervettä kehittymistä ja tukee nuoren hyvinvointia monipuolisesti. Ennaltaehkäisevän näkökulman lisäksi liikunta edistää nuoren jaksamista. Liikuntaharrastuksen on todettu vähentävän stressiä ja jännittyneisyyttä sekä parantavan toimintakykyä ja tarkkaavaisuutta, jotka puolestaan helpottavat koulutyöskentelyä.

Nuori voi tutustua tukihenkilön kanssa erilaisiin lajeihin, joista jokin saattaa jäädä pysyväksi, terveeksi harrastukseksi. Toiminnan suunnittelussa kannattaa ottaa huomioon taloudelliset näkökulmat ja valikoida sellaisia harrasteita, joihin tuettavan perheellä on mahdollisuudet. Yksi hyvä ja peruskuntaa kehittävä laji on sulkapallo. Nuoren

liikuntainnostusta kannattaa etsiä myös lenkkeilyn ja kuntosaliharrastuksen parista. Tärkeintä toiminnassa on ilo ja mielekkäys. Lajivalinnoissa tuleekin ottaa huomioon nuoren oma kiinnostuneisuus, koska motivaatiolla on suuri merkitys myönteisten kokemusten ja onnistumiselämysten saavuttamiselle.

*Välillä ystävän
taakan jakamiseen
riittää yhdessä
hengitetty
hiljaisuus*

Kädentaidot

Kädentaitojen parissa nuori pääsee opettelemaan monia arjessa tarvittavia käytännön taitoja: Lisäksi nuori pääsee kokeilemaan erilaisia menetelmiä ja käyttämään omaa luovuuttaan. Tukihenkilötapaamisen aikana nuoren kanssa voidaan toteuttaa yhdessä ideoitu luova työ. Etukäteissuunnittelu on tärkeää mm. materiaalihankinnan ja toiminnan toteuttamapaikan takia. Toiminnan sisältöön vaikuttavat sekä nuoren kiinnostus että ohjaajan valmiudet. Kädentaitojen avulla nuoret voivat kertoa itselleen tärkeistä aiheista ja purkaa omia tuntejaan luovan tekemisen kautta. Nuoret saavat luovasta toiminnasta uusia virikkeitä ja pääsevät kokeilemaan omia vahvuuksiaan ja oppimaan uusia taitoja.

Huovutus: Huovuttaminen on hauska tapa valmistaa pieniä koriste- ja tarve-esineitä. Helpoin ja myös perinteisin tapa huovuttaa on märkähuovutus, johon tarvitaan villan lisäksi vain vettä ja mäntysuopaa. Huovutusvillan työstäminen ei myöskään vaadi toimintatiloilta erikoisuuksia – riittää kun saatavilla on lämmintä ja kylmää vettä sekä sopiva työtaso huovuttamiseen.

Kankaanpainanta: Kankaanpainanta sopii niin tytöille kuin pojillekin, vaikka se ehkä mielletään tyttöjen jutuksi. Nuoren kanssa voidaan tuunata (eli uudistaa vanhasta uutta) vaikkapa vanha t-paita uuteen kuosiin tai kuvioda muita tekstiilejä nuoren toiveiden mukaisesti. Tarvikkeita kankaanpainantaan ei tarvita paljon. Varsinkin leimasinpainanta on hauskaa ja

helppoa, ja kuvioinnissa on rajana vain oma mielikuvitus. Kankaanpainantaan soveltuvat värit ovat helppokäyttöisiä ja vesiliukoisia.

Puutyöt: Pienimuotoisia puutoita voi tehdä kotioloissa, mutta kannattaa kysyä myös mahdollisuutta hyödyntää kunnallisia harrastetiloja. Puutyö voi olla uuden tekemistä tai entisen kunnostamista.

Yläkouluikäisellä nuorella on jo koulun kautta valmiuksia tiettyihin työvaiheisiin, ja tukihenkilön tehtävänä on auttaa ideoimaan tuotos sellaiseksi, että se on nuoren itsensä toteutettavissa ja työskentely on turvallista.

Vinkki!

Luovan toiminnan ja käsityötuokioiden tueksi Ilomantsin kansalaisopistolta voi lainata ohjauspaketteja, jotka sisältävät malleja ja kuvallisen ohjeistuksen tuokioiden ohjaamiseen. Ohjauspaketit on koonnut kädentaitojen ohjaaja Maire Purmonen. Kädentaitojen perusohjeita sisältäviä ohjauspaketteja voi tiedustella kansalaisopistolta numerosta 040 104 3111.

Hevostoiminta

Hevostoiminta tukee nuoren sosiaalista kasvua ja hyvinvointia monipuolisesti ja siinä keskeisestä on toiminta ja elämykset. Tässä harrastuksessa korostuu myös nuoren omat kokemukset ja uusien asioiden oppiminen ja oivaltaminen. Hevosten harjaaminen, ruokinta ja muut eläinten hyvinvointiin liittyvät asiat opettavat nuorelle vastuuntuntoa ja omaaloitteisuutta. Hevosten parissa täytyy toimia rauhallisesti

ja johdonmukaisesti, joten toiminta antaa nuorelle mahdollisuuden vahvistaa kärsivällisyyttä ja oman toiminnanohjauksen valmiuksia. Ilomantsissa tähän toimintaan voi tutustua Issakan tallilla. Talli on Suomen Ratsastajainliiton hyväksymä ja valvoma harrastetalli, joten hevosharrastukseen voi tutustua turvallisessa ja ammattilaisten ohjaamassa ympäristössä.

Hevosten kanssa puuhatessaan nuori oppii myös vuorovaikutustaitoja sekä voi pohtia omia käyttäytymismallejaan ja opetella tunnistamaan omia tunteitaan erilaisissa tilanteissa. Kun nuorelle tulee onnistumiskokemuksia ison ja vahvan eläimen kanssa, hän saa uskoa onnistumisiin myös muilla elämän alueilla. Hevosten ja ponien kanssa toimiessaan nuori saa uusien kokemusten lisäksi usein myös kipinän hyvän harrastuksen pariin Nuoren kiinnostuksen mukaan talli- ja hevostoimintaan voidaan sisällyttää myös ratsastus, jolloin harrastuksesta tulee liikunnallisempi ja monipuolisempi.

Luonto

Luonto on meille suomalaisille luonnollinen toimintaympäristö, joka antaa mahdollisuuden monipuoliseen ajanviettoon. Nuorelle tekee hyvää päästä välillä rauhalliseen ja hiljaiseen ympäristöön arkisesta hälinästä ja kiireestä. Tukihenkilötoiminnassa luonnon suomaa mahdollisuuksia voi hyödyntää monin tavoin. Luonnossa liikkuminen ja esimerkiksi onkiminen ja patikointi ovat yksinkertaisia ja helppoja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. Luonto tarjoaa hyvät puitteet rauhoittumiseen ja vaikkapa eri eläinlajien havainnointiin. Lisää toiminnalli-

*Ystävyyden merkitys korostuu vaikeina aikoina
Ole aidosti läsnä,
suurella sydämellä, tukena
Ystävyyttä ei määritä
ikä tai sukupuoli,
vaan aito välittäminen*

suutta saadaan esimerkiksi yhdistämällä ruoanlaitto luontoretkeilyyn. Luonnossa liikkumiseen voi nuoren kiinnostuksen mukaan yhdistää myös sienestystä ja valokuvausta.

Retkeilyn lomassa nuori voi oppia myös monia koulutyössä tarvitsemia tietoja. Patikkaretken aikana yläkoululaisten opetussuunnitelmaan kuuluva kasvio täydentyy kuin huomaamatta. Ilomantsilaisissa maastoissa on paljon historian merkkejä, joiden avulla on hyvä kerrata maamme it-senäisyyden vaiheita. Jos retkeläisillä on kamera mukana, kauniiden maisemien tallentaminen antaa hyviä muistoja pitkäksi aikaa.

*Kaikilla meillä on
annettavaa toisillemme
Kullakin omalla tavallaan
Jos vaan uskallamme
avata ovemme
ja ottaa vastaan*

Leivonta ja ruoanlaitto

Leivonta ja ruoanlaitto ovat yleensä meille aikuisille tuttua ja arkipäiväistä toimintaa ja on sitä kautta mutkaton toimintatapa tukihenkilötyöhön. Tällaiset arkiaskareet antavat nuorelle valmiuksia konkreettisten perustaitojen opettelulle ja rohkaisevat usein kokeilemaan niitä myös itsenäisesti ja omatoimisesti.

Leivonta ja ruoanlaitto ovat monen nuoren mielestä hauskaa ja mieluista tekemistä, mutta samalla se on myös monin tavoin hyödyllistä. Leivonnassa ja ruoanlaiton yhteydessä on luontevaa pohtia terveellisiä ruokailutottumuksia ja opetella arkitaitoihin liittyviä tärkeitä askareita. Ostoksilla käynnin yhteydessä nuori oppii rahankäyttöä ja suunnitelmallisuutta arjen rutiineissa omaa tulevaisuuttaan varten. Ruokailutilanteisiin liittyvä pöydänsäilyttäminen ja hyvät ruokailutavat ovat luontevaa tapakasvatusta ja hyvien käytöstapojen evästämistä.

Oppimistaitojen tukeminen

Erilaisten opiskelutekniikoiden kokeileminen ja tunteminen on nuorelle hyödyllistä ja tärkeä elementti tukihenkilön roolissa. Opiskeluvalmiuksien tukeminen voi olla yksi tukihenkilötoiminnan sisällöistä. Nuorella voi olla haasteita koulunkäynnissä tai tarvetta kehittää omia opiskelutaitojaan. Tukihenkilö voi auttaa nuorta koulutyössä mm. läksytuokioiden avulla ja kokeisiin kerrattessa.

Konkreettisen avun lisäksi usein myös pelkkä aikuisen kiireetön läsnäolo tukee nuoren työskentelyä ja edistää ja motivoi opiskelua.

Kaikki eivät opi samalla tavalla, vaan jokaisella on omat tapansa toimia oppimistilanteissa. Oppimisedellytyksiin kannatta kiinnittää huomiota etenkin silloin, kun nuorella on oppimis- tai keskittymisvaikeuksia. Nuoren omat vahvuudet oppimisen ja mieleen painamisen osalta löytää parhaiten kokeilemalla. Näitä vahvuuksia voi kartoittaa internetistä löytyvien oppimistyyliä selvittävien testien avulla.

Vinkki!

Kielten sanoja voi nuoren kanssa kerrata vaikkapa muistipelin avulla. Tässä pelissä nuori etsii vieraskieliselle sanalle pariksi suomenkielisen vasti-

neen. Varsinkin haasteellisempia lukuaineita kannattaa käydä läpi keskustelemalla ja etsimällä esimerkkejä mahdollisimman läheltä nuoren omaa kokemusmaailmaa.

Vinkki!

Auditiivinen oppiminen = kuulohavaintoon perustuva
Auditiivisesti suuntautunut oppija hyöttyy kuuntelemisesta ja siitä että opiskeltavista asioista keskustellaan muiden kanssa. Muut hälyäänet kannattaa minimoida opiskelutilanteen aikana.

Kinesteettinen oppiminen = tuntohavaintoon perustuva
Kinesteettisellä oppijalla on hyvä kehomuisti ja oppijalle on tärkeää, että hän voi tutustua asioihin tunnistellen ja kokeuksellisesti. Kinesteettiselle oppijalle on hyödyllistä koko kehon liikkeeseen perustuva oppiminen. Liikkumisen lisäksi kinesteettinen oppija hyöttyy erilaisista havaintoesityksistä ja hänen vahvuutenaan ovat fyysiset asiat ja kehomuisti.

Taktiilinen oppiminen = käsillä tekemiseen perustuva
Käsin kosketeltava tietoa tehostaa taktiilisen oppijan tiedon vastaanottamista ja käsittelyä. Taktiilinen oppija oppii parhaiten kirjoittamalla, piirtämällä, malleja rakentamalla ja muilla käsillä tekemisen eri tavoilla. Omat muistiinpanot ja portfolioiden tekeminen ovat hyviä oppimisväylyitä taktiiliselle oppijalle.

Visuaalinen oppiminen = näköhavaintoon perustuva

Visuaaliselle oppijalle näköaistiin ja näkemiseen liittyvät seikat ovat oppimistilanteessa keskeisiä. Visuaalisesti suuntautuneen oppijan kannattaa käyttää apuna alleviivausta, kuvia ja muita kuvallisia apukeinoja (piirroksia, taulukoita jne.).

Tukihenkilötoiminta Ilomantsissa

Sosiaalityöntekijä perehdyttää ja ohjaa tukihenkilöä käytännön asioissa ja muissa tukihenkilötoimintaa koskevissa kysymyksissä. Yhteistyöhön sisältyy myös tukihenkilön raportointi tukisuhteen etenemisestä ja yhteiset palaverit nuoren, perheen ja sosiaalityöntekijän kanssa.

Tukihenkilötoiminnasta maksetaan tukihenkilölle veronalainen palkkio, joka on kahden tunnin tapaamisen ajalta 20€. Toiminnasta aiheutuvat kulut ja matkakustannukset korvataan kuitteja vastaan.

Avohuollon tukitoimista tehdään lastensuojelulain mukainen päätös, joka mahdollistaa tukihenkilön järjestämisen. Ennen tukihenkilötoiminnan aloittamista tukihenkilön, nuoren ja sosiaalitoimen kesken tehdään sopimus. Toimeksiantosopimukseen kirjataan tukihenkilötoiminnan tavoitteet ja muut ehdot, joiden puitteissa toimitaan. Tarvittaessa sosiaalitoimi osallistuu nuoren harrastekuluihin taloudellisesti.

Nuoren ja tukihenkilö yhteistyö suunnitellaan ja toteutetaan sopimukseen kirjattujen nuoren yksilöllisten tavoitteiden mukaan. Nuoren ja tukihenkilön tapaamisissa sopiva ja tyypillinen rytmi on yleensä kerran viikossa noin kahden tunnin ajan, mutta sitä voidaan muokata toiminnan sisällön ja nuoren tarpeiden mukaan.

Nuorten tukihenkilöpalvelun järjestämisestä vastaavat kunnassamme vastaava sosiaalityöntekijä Päivi Karttunen, puh. 040 104 3213, sosiaaliohjaaja Merja Palviainen, puh. 040 104 3214.

Harrastepaikkoja ja yhteystietoja Ilomantsissa

Lasten ja nuorten harrastetoiminnassa käytettävien Ilomantsin kunnan tilojen käyttö on toimijoille maksutonta. Koulujen liikuntasalien ja muiden tilojen (käsityöluokat ja opetuskeittö) varaaminen tapahtuu Pogostan yläkoulun rehtorin kautta.

Pogostan koulu

Rehtori Rauni Kolehmainen, puh. 040 104 316

Liikuntasalivuoroja on varattavissa liikuntahallilta sekä Pogostan ylä- ja alakoulun liikuntasaleista. Liikuntahallilla on myös kuntosalin käyttömahdollisuus. Liikuntatilojen käyttäminen edellyttää vapaa-ajan vuosikortin lunastamista. Liikuntatoimesta voi kysellä myös välineitä (mailoja, palloja, lumikenkiä jne.). Ilomantsin kunnan henkilöstön sähköpostit ovat muotoa etunimi.sukunimi@ilomantsi.fi

Liikuntatoimi

Pogostantie 13, 82900 Ilomantsi

Liikuntasihteeri Eini Ikonen, puh. 040 104 3180.

Liikuntahallin valvoja puh. 040 104 3185.

Uimahalli

Henrikintie 4, 82900 Ilomantsi

Uimaopettaja Jyrki Seppänen, puh. 040 104 3181.

Nuorisotoimi

Ilomantsin nuorisotalo, Yhtiöntie 8.

Nuoriso-ohjaaja Tanja Pesonen, puh. 040 104 3183.

Nuorisotalolla on mahdollisuus biljardin ja erilaisten pelikonsolien pelaamiseen sekä tietokoneiden käyttöön. Nuokkarilla voi soittaa myös erilaisia soittimia bänditilassa ja yläkerran keittiötilaa voi varata ruoanlaitto- tai leivontatuokioihin.

Ilomantsin 4H-yhdistys ry

Soihtulantie 7, 82900 Ilomantsi, puh. 0400 371 875

ilomantsin4h@gmail.com, www.ilomantsi.4h.fi

Hyvinvointikeskus Toivonlahti

Henrikintie 4, 82900 Ilomantsi, puh. 0400 357 200 (vaihe)

Mahdollisuus varata liikuntasalivuoroja ja kuntosalia.

Issakan talli

Issakantie 41a, 82820 Maukkula, puh. 0500 131 775

asiakaspalvelu@issakantalli.net

Fysiokeskus Ikiliikkuja

Kauppatie 51, 82900 Ilomantsi, puh. 0400 982 942

Ikiliikkujan kuntosalilla voi osallistua ohjattuihin kuntosali ja spinningryhmiin tai harjoitella omatoimisesti.

Taitokeskus Ilomantsi

Pirolan Piha, Kauppatie 26, 82900 Ilomantsi

Puh. 050 315 6950, ilomantsi@taitopohjoiskarjala.fi

Vinkki!

Erilaisten harrastetoimintojen lisäksi tukihenkilön kannattaa hyödyntää nuoren kanssa toimiessaan erilaiset tapahtumat, konsertit ja teatteriesitykset joita paikkakunnalla järjestetään. Ilomantsin vapaa-aika palveluihin kuuluvat myös monipuolinen kirjasto ja viikonloppuisin leffoja pyörittävä Kinomantsi.

Hyödyllisiä linkkejä:

- www.gcf Finland.fi
- www.fysiokeskusikiliikkuja.com
- www.hevostoiminta.net
- www.issakantalli.net
- www.linklife.fi
- www.nuorisuomi.fi
- www.ilomantsi.fi *
- www.sosiaaliportti.fi
- www.tenviesti.fi/test2.htm **

Kirjallisuutta:

- Korhonen, A. (toim.) 2005. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy
- Laaksonen, J. 2008. Vaeltajan opas. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Paavilainen, M. 1998: Painan, maalaan, huovutan. Tampere: Tammer-Paino Oy
- Pitkänen, A-K. 2008. Hevosvoimia. Hyvää oloa hevosharrastuksesta.Helsinki: Kirjapaja
- Pupita-Mattila, K. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Juva: WS Bookwell

* Lisätietoa mm. vapaa-aika- ja lastensuojelupalveluista. ** oppimistyylien arviointitesti

